

Lisa
Võru Linnavolikogu määrusele nr 46 11.04.2007

VÕRU LINNA TURISMI ARENGUKAVA AASTANI 2016

enterprise estonia
ettevõtluse arendamise sihtasutus

Siseministeerium

Toetatud regionaalarengu programmist

Sisukord

Sissejuhatus	3
Mõisted.....	4
Lühendid.....	4
1. Piirkonna turismiressursside audit	5
1.1. Linna ja piirkonna üldiseloomustus	5
1.2. Turismiressursid ja toetavad teenused.....	6
1.3. Loodusressursid.....	8
1.4. Aktiivsed vaba aja veetmise võimalused	8
1.5. Kultuuri- ja ajalooressursid ning üritused	9
2. Arengueelduste analüüs	11
2.1. Suundumused maailma, Euroopa ja Eesti turismis	11
2.2. Hetkel piirkonda külastavate klientide iseloomustus	14
2.2.1. Kliendisegmenid sihtgrupiriikide alusel.....	15
2.2.2. Siseturism	17
2.2.2.1. Eestlased.....	18
2.2.2.2. Muukeelne elanikkond	19
3. Arengustrateegia aastateks 2007 - 2010	20
3.1. Olukorra analüüs	20
3.2. Konkurentsianalüüs	23
3.2.1. Võru otsesed ja kaudsed konkurendid.....	23
3.2.2. Võrdlusanalüüs.....	32
3.2.3. Konkurentsistrateegia.....	36
3.3. Visioon, eesmärgid ja strateegiad.....	36
3.3.1. Visioon	36
3.3.2. Eesmärgid.....	36
3.4. Strateegiad	37
3.5. Prioriteetsete objektide teostatavuse- ja tasuvusanalüüside ülevaade.....	39
3.6. Turismi arengukava seotus riikliku ning regionaalsete arengukavade ja – strateegiatega.....	40
4. Turundus	42
4.1. Turismitoode	42
4.2. Sihtturud	43
4.2.1. Sihtturgude iseloomustus piirkonda külastavate sihtgrupiriikide alusel	43
4.2.2. Siseturism	45
4.2.2.1. Eestlased.....	45
4.2.2.2. Muukeelne elanikkond	47
4.3. Tegevuseesmärgid sihtturgude lõikes	47
4.4. Turundusstrateegia	48
4.5. Riskid	50
5. Turismi arengukava aastani 2016 elluviimise põhimõtted	53
Kasutatud kirjandus:.....	54
LISA I. Võru linna turismi arengukava aastani 2016 tegevuskava	56

Sissejuhatus

Turism on maailmas kõige kiiremini kasvav majandusharu. 2005. aastal kasvas maailmas turism Maailma Turismiorganisatsiooni (WTO) esialgsetel andmetel 5,5%. Prognooši kohaselt kasvab ööbimisega välisreiside arv kogu maailmas 2010. aastaks 1,006 miljardini ning 1,561 miljardini 2020 (EAS Turismiarenduskeskus 2005).

2005. aastal kasvas EAS Turismiarenduskeskuse andmetel Eestis ööbinud väliskülastajate arv esialgsetel andmetel 1,9 miljonini, neist ööbis Eesti majutusettevõtetes 1,45 miljonit välituristi. Põhilisteks sihtriikideks, kellele Eesti turismi turundustegevus on suunatud, on Soome, Läti, Venemaa, Saksamaa, Rootsi ja Norra. Enam levinud on linnapuhkused, äriturismid, tervise puhkused ja maapuhkused. Kõige enam kasvavaks turismivaldkonnaks Eestis on tervise puhkused (EAS Turismiarenduskeskus 2005).

Eesti Riikliku Turismiarenduskava 2007–2013 strateegilisteks tegevussuundadeks on Eesti kui reisisihti suurendamine, turismi tootarenduse edendamine (teadlikkuse ja kvaliteedi kasv, mitmekülgsed uuenduslikud tooted ja tegevused, koostöövõrgustike loomine) ja turismiinfosüsteemi arendamine. Strateegilised tegevussuunad on määratud arengukava peamiste sihtrühmade (potentsiaalsed turistid, turismiettevõtjad, huvigrupid) otsuste langetamise lihtsustamiseks ja vastava tegevussuuna omastamiseks (Eesti Riiklik Turismiarenduskava 2007-2013). Oma panuse läbi turismi arengukava koostamise annab regioonide arengu ühtlustamiseks ka Võru piirkond.

Käesoleva turismi arengukava koostamise eesmärgiks on luua piirkonna turismi arengut suunav dokument, mis lähtub riiklikes arengudokumentides ette nähtud eesmärkidest ning on lõpptulemusena ellurakendatav. Antud turismi arengu planeerimise dokument arvestab nii piirkonna omapära kui ka sotsiaalsete, majanduslike ja keskkondlike mõjuteguritega. Võru linna turismi arengukava käsitletakse ka kui turismiobjektide ja –atraktsioonide väljaarendamise kava, mis määratleb põhilised arendatavad valdkonnad ja investeringuobjektid.

Võru linna turismipiirkonna arendamise kavas on käsitletud arenguobjektina Võru linna. Võru linna ümbritseb rõngasvallana Võru vald. Võru valla turismiressursid täiendavad linna turismiressursse ning seetõttu on valda ka osaliselt linna arenguplaanidesse kaasatud. Arengukava koostamise protsessi juhtisid OÜ Funding konsultandid ning töögrupis osalesid nii Võru linnavalitsuse, Võru valla, Võru maakonna esindajad kui ka turismiettevõtjad ja turismiasjalised. Võru linna turismi arengukava aastani 2016 koostati töögrupiga läbiviidud seminaride põhjal. Arengukava koostamisel käsitleti järgmisi valdkondi: piirkonna turismiressursside ülevaade; turismi arengueeldused maailmas, Euroopas ja Eestis; sihtgruppide määratlemine; konkurentide määratlemine; arengustrateegia koostamine; turundus; tegevus- ja ajakava koostamine ning finantseerimine.

Käesoleva turismi arengukava näol on tegemist valdkonnapõhise arengukavaga ning selle vastuvõtmisega Võru Linnavolikogu poolt muutub turismiobjektide arendamise kava Võru linna arengukava aastani 2025 üheks osaks.

Arengudokumendi valmimist toetas Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus.

Mõisted

Sihtgrupp – ühiste tunnuste alusel moodustatud inimgrupp. Sihtgrupid või kliendisegmendid on mingi tunnuse/tunnuste suhtes sisemiselt homogeensed, teistest sihtrühmadest mingi tunnuse või tunnuste poolest erinevad, kommunikatsiooni seisukohalt „ligipääsetavad”, piisavalt stabiilsed ja piisavalt suured.

Turismiasjalised – on kõik asjaosalised (üksikisikud, grupid või organisatsioonid), kes mõjutavad ja keda mõjutavad turismivaldkonna otsused ja/või kes osalevad külastuselamuse protsessis. Peamisteks asjaliste gruppideks on avalik sektor, erasektor, mittetulunduslikud ühingud, kohalik kogukond, sh:

- kesk- ja omavalitsused,
- üleriigilised ja regionaalsed turismi- ja tööandjate organisatsioonid,
- kolmas sektor, sh keskkonnakaitse ja teised organisatsioonid
- turismi- ja teiste teenuste pakkujad,
- meedia,
- akadeemilised institutsioonid ja muud uurimisasutused,
- turva- ja terviseteenuste pakkujad jt. (Eesti Riiklik Turismiarengukava 2007-2013)

Tõmbekeskus on regionaalne sihtkoht, mis koondab endas piirkonna olulise turismiressursi, külastajad ning turismispetsiifilise teabe, edendab turismiteadlikkust ja vahendab infot kogu regioonis. Koostöövõrgustikke võib olla väga mitmesuguseid (teema-, regiooni-, ettevõtlusvaldkonna jne põhine) ning need ühendavad vastavaid turismiasjalisi. (Eesti Riiklik Turismiarengukava 2007-2013)

Massiturism – kohalike elanike arvu kahekordistumine mingil perioodil

Madalhooaeg – turismihooaeg väljaspool suve- ja talveperioodi, mil piirkonna külastatavus väheneb tunduvalt.

Fam-reis – tutvustav reis edasimüüjatele piirkonna tutvustamise eesmärgil

Lühendid

WTO – Maailma Turismiorganisatsioon (*World Tourism Organisation*)

EAS – Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus

TIK – Võru linna turismiinfokeskus

VKHK – Võrumaa kutsehariduskeskus

VAA – Võrumaa Arenguagentuur

1. Piirkonna turismiressursside audit

1.1. Linna ja piirkonna üldiseloostus

Võru linn on Kagu-Eestis paikneva Võru maakonna keskus, mis lõunast piirneb Läti ja idast Venemaaga. 13,2 km² suuruses Võru linnas elas 31.12.2005 seisuga 14 487 inimest. Linna ümbritseb 5100 elanikuga Võru vald. Võru maakonnas kokku elas 2005. aasta andmeil ligikaudu 40 000 elanikku. Neis kõigis haldusüksustes on alates 2000. aastast rahvaarv kergelt kahanenud põhiliselt vähese tööpakkumise tõttu.

Enamus turiste alustavad maakonna huviväärsuste või matkaradadega tutvumist Võru linnast. Praegu läbib aastas Võru linna hinnanguliselt 120 000 turisti, kellest 60 000 Võrus ka peatub. Hinnang on antud Suure Munamäe, Haanja ja Rõuge turismi piirkonna külastatavusest lähtudes, sest Haanjasse ja Rõugesse suunduv tee läbib Võru linna. Võru Turismiinfokeskust külastas 2005. aastal kokku 9910 inimest, kellest 6350 olid Eesti elanikud ning 3560 välismaalased. Välituristidest olid enam esindatud lätlased, sakslased, soomlased ja prantslased. Võrreldes 2004. aastaga suurenes Läti turistide külastatavus ligikaudu 5 korda, tunduvalt kasvas ka sakslaste ja prantslaste osakaal. Enamus reisijaid tutvus Võru linnaga suvekuudel, talvekuudel oli külastatavus tunduvalt tagasihoidlikum.

Suur osa Võrust läbisõitvatest turistidest peatuvad Haanjas ja Rõuges, mis on samas oluliselt väiksemad keskused. Läbisõitvate turistide pikemaajaline peatumine Võrus on olnud väike, sest linnas olevad turismiobjektid ei ole piisavalt atraktiivsed ega esile tõstetud. Võru linna külastatavuse suurenemise potentsiaal tuleneb siiski linna läbivast Peterburi- Pihkva- Riia raudteest ja Tallinn-Luhamaa maanteest. Viimased muudavad Võru linna soodsaks ka kaubandusele. Transiitreisijad, kes läbivad Luhamaa või Murati piiripunkti, läbivad ka Võru linna. Turismi arendamisega suureneb külastatavuse potentsiaal eelkõige transiitreisijate arvel. Oluliseks võib pidada ka linna geograafiliselt soodsat asukohta kaubavahetuseks Venemaa ja Lätiga.

Ligikaudsed kaugused suurematest linnadest (maanteed kaudu):

Tartu – 69 km

Tallinn – 240 km

Riia – 240 km

Pihkva – 90 km

Põlva – 26 km

Valga – 77 km

Võru linn asutati 1784. aastal Riia kindralkuberneri poolt. Selle kohaselt kujundati linn korrapäraste, täisnurkselt ristuvate tänavate võrguna, mida ääristasid huvitavad madalad puitehitised. Ajalooline tänavavõrk on säilinud ning on Võru linna kordumatuks väärtuseks. Kultuuriline identiteet on Võrus tugev tänu Kreutzwaldi pärandile, folkloorifestivalile ning muudele kultuuriüritustele. Traditsioonilised kultuuriüritused, millest tuntuim on folkloorifestival, toovad külalisi nii Eestist kui mujalt. Sagedased on ka erinevad rahvamuusika päevad nagu näiteks Lõõtsapäev.

Võru linn on tuntud eelkõige oma ajaloolise kultuuriloo pärast. Võru linna südamest poole tunnise jalutuskäigu kaugusel asub Roosisaare muinasasula, mis oli kasutusel umbkaudsel ajavahemikul 2250-1750 e.Kr. Võru linnas elas ja töötas ka Eesti kultuuriajaloo üks peamisi tähtsikkeid - Kalevipoja koostaja Fr. R. Kreutzwald, kelle memoriaalmuuseum ka Võrus asub. Võru linna arengukavas aastani 2025 on määratletud ühe turismi arendamise ülesandena Kreutzwaldiga seonduva turismipotentsiaali väärtustamist ja arendamist. Võru arhitektuuriliseks vaatamisväärusteks on Katariina ja Jekateriina kirikud. Neile lisaks on Võrumaa 2002-2003 aastaraamatus välja toodud ka Võru linna omapärane puitarhitektuur, Kirumpää linnuse varemed ja Väimela mõisakompleks.

Turismiinfokeskuse andmetel on enamkülastatavateks turismiobjektideks Fr. R. Kreutzwaldi memoriaalmuuseum, Kesklinna park ja Fr. R. Kreutzwaldi monument, Roosisaarele viiv rippisild, Katariina kohvik, Võrumaa Muuseum ning Karma Antikvariaat.

Võru maakond on väga rikas järvede poolest - 190 järve ületab arvuliselt vaid naabermaakond Valga. Kaunid järved ei puudu ka Võru linnast, kus neid on kolm - Tamula (229 ha), Kubija (15,9 ha) ja Kubija Veskijärv (1,7 ha). Tamula järvest on väikese Vahejõe kaudu olemas ühendus Vagula järvega. Loodest ja põhjast piirab linna Võhandu jõgi. Järvede lähiala sobib sportimiseks ja vaba aja veetmiseks. Praegu pakub kaunist jalutuskäiku Roosisaare muinasasula juurde viiv rippisild, mis viib üle Tamula järve põhjaosa. Võru vallas asuvad veel Vagula järv, Valgjärv ning Verijärv. Verijärve ääres paikneb turistiparkla ning Valgjärvel saab purjetamist harjutada. Linnalähedase asukoha tõttu leiavad need järved kohalike elanike poolt tihedat kasutamist.

Võru linna arengukavas aastani 2025 esitatud SWOT analüüsi kohaselt on Võru linna peamisteks tugevusteks turismi arendamise seisukohalt kaunis loodus, tugev kultuur, hariduse ja sporditraditsioonid ning ka riigipiiride lähedus. Peamised nõrkused on vähenev ja vananev elanikkond, töökohtade puudus, ettevõtete väike arvukus, elanikkonna käega löömise meeoleolu ja noorte tegevusetus suveperiooditi. Muuhulgas on nõrkuseks ka vähesed spordi ja vaba aja veetmise võimalused ja kesine infrastruktuur. Turismiga seonduvate nõrkuste parandamise võimalusteks on piiriäärse asukoha ära kasutamine, puhkepotentsiaali suurendamine järvede arvelt ja ka kultuurilise identiteedi aktiivne kasutamine linna tutvustamisel. (Võru linna arengukava aastani 2025)

1.2. Turismiressursid ja toetavad teenused

Võru linn pakub turistidele huvitavaid vaatamisväärsusi ning kultuurilisi ja aktiivseid vaba aja veetmise võimalusi. Talvel saab aktiivselt aega veeta Võru valla suusanõlvadel või naabervaldade suusaradadel, leides vajaliku varustuse Võru linna spordivarustuspoodidest ja laenutuskohtadest. Suvel on võimalik vaba aega sisustada järgides Võru turismimarsruuti ning tutvudes kultuuriväärtustega.

Põhilisteks turismiobjektideks Võru piirkonnas on:

- 1) Fr. R. Kreutzwaldi monument ja Kreutzwaldi park
- 2) Parvlaeva Estonia katastroofis hukkunute mälestusmärk
- 3) Vabadussõjas langenute kalmistu ja mälestussammas Võrus

- 4) Võru Suurkannataja Jekateriina kirik¹
- 5) Võru Katariina kirik
- 6) Rippsild Roosisaarele Tamula järve põhjanurgas
- 7) Arteesia kaev Võru-Kubija järve ääres – arteesiabasseini surveelised veed väljuvad siin mitmesaja meetri sügavuse puuraugu kaudu maapinnale
- 8) Karma antikvariaat – Koidula 14, Katariina kiriku kõrval. Üks suuremaid antikvariaate Eestis
- 9) Tamula ja Kubija järved
- 10) Kirumpää piiskopilinnuse varemed
- 11) Kuperjanovi pataljoni
- 12) Koreli oja
- 13) Kesklinna park
- 14) Väimela mõisakompleks

Vaatamisväärsusteks on veel Võru pangahoone (Tartu tn 25), Võru I Põhikool ja Kultuurimaja „Kannel”. Võru pangahoone valmis 1939. aastal ning on üks nägusamaid kivihooneid Võru linnas. Praegune Võru I Põhikool asub endise mõisa härrastemajas, mis oli Võru linna esimene administratiivhoone. Alates 1805. aastast on see olnud koolimaja.

Võru linna ajaloolis-kultuurilist külge iseloomustavad Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseum ja Võrumaa Muuseum. Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseum tutvustab emotsionaalse ekspositsiooni ja 19.saj. interjööride kaudu eepose "Kalevipoeg" looja Fr. R. Kreutzwaldi (1803-1882) elu ja loomingut, Võrumaa Muuseumi püsiekspositsioon annab ülevaate Võrumaa ajaloost, kiviajast tänapäevani.

Peamisteks kitsaskohtadeks turismivaldkonnas on turismiattraksioonide ning arhitektuurimälestiste kehv olukord ning turismiinfrastruktuuri puudulikkus. Turismiattraksioonide halva olukorra on tinginud vähesed investeeringud neisse objektidesse, kuna linna ressursid on piiratud korrastamiseks kultuurilisi ja looduslikult väärtuslikke alasid. Eelisarendatavateks turismiobjektideks on määratud Võru Suurkannataja Jekateriina kirik; Võru Katariina kirik; Tamula järve rannaala; Tamula järve, Võhandu kanali ja Antsla maantee vaheline puhkeala; Katariina allee; Seminari väljak; Kubija puhke- ja rekreatsioonikeskus. Oluliseks ülesandeks on ka Fr. R. Kreutzwaldiga seonduva kultuuriväärtuste arendamine.

Võru linna läbib Tallinn-Luhamaa maantee, mis on oluliseks nii sise- kui ka välituristide liikumise suunaks. Võru linnast väljub nii Tallinn-Luhamaa kui ka Võru-Valga maantee, mille kaudu liiguvad turistid nii Rõuge turismipiirkonda kui ka Haanjasse. Seetõttu on turistide peatumine ja ööbimine Võru linnas lühikese kestusega, hõlmates läbisõitu või ühepäevast peatust. Võru linna arengukava aastani 2025 näeb ette Haanja- Rõuge, Setumaa, Varstu – Mõniste, Antsla – Urvaste piirkondade turismipotentsiaali sidumist Võru linnaga, et seeläbi suurendada linnas peatuvate turistide arvu ning tõsta kohalike elanike hõivet ja elatustaset.

Võru maakonnas on majutusasutusi kokku 378. Võru linnas ja vallas on kokku 9 atesteeritud majutusasutust. Olemas on kaks heatasemelist hotelli Tamula ja Kubija, 2 külalistemaja, 2 puhkemaja, hostel, puhkeküla ja kodumajutus. Tihedamini kasutatavad ööbimiskohad on Kubija hotell, Ränduri külalistemaja, Tamula hotell ning Hermese ja Wermo külalistemajad.

¹ Muinsuskaitseameti riiklikus kultuurimälestiste registris on registreeritud mälestisena Võru Jekateriina kirik, kuid tegutsev kogudus kannab Ekaterina koguduse nime

Piirkonnas leiab majutuse nii telkija kui invareisija. Valdav osa majutusasutustest lubavad ka lemmikloomi.

Toitlustusasutusi on Võrus ja Võru piirkonnas mitmeid. Võrust leiab 17 erinevat kohvikut, nende hulgas ka kiirtoidukohvikud, 5 publi ja 1 restoran. Vallast lisandub veel publi, kõrtsi ja bistroo. Õhtust meelelahutust ja ajaviidet leiab Võrust aga kahest ööklubist. Vajalikud ostud saab teha Võru linnas paiknevast viiest suuremast kaubanduskeskusest ning mitmest väiksemast poest. Võru linnast võib leida kõiki vajalikke teenindusasutusi, alates kellasseppadest kuni ilusalongideni. Terviseteenuseid pakuvad viis apteeki ning kolm tervisekeskust.

Turistile liiklemiseks on Võru linnas registreeritud 2 taksofirmat ning on võimalus rentida ka väikeautosid ja busse. Ühistranspordi kasutajate vajaduste rahuldamiseks on Võrus kaks ühistranspordiga tegelevat ettevõtet, mille hallata on neli linnaliini ning ümberkaudsete piirkondadega teenindamiseks neli linnalähiliini. Isikliku autoga reisijate teenindamiseks leidub Võrus seitse tanklat, neli autoteenindust ning kolm autopesulat.

Turistide paremaks teenindamiseks asub Võrus ka turismiinfopunkt. Võrus asuvast kolmest reisibüroost kaks pakuvad reise ka Võru maakonnas ja selle lähistel, turistidele esitatakse nii valmis reisimarsruute kui ka tellija soovidele vastavaid pakette. Võru linna turismiobjekte puudutavat infot on võimalik saada avalikest internetipunktidest järgmistelt veebiaadressidelt: www.voru.ee, www.visitvoru.ee, www.visitestonia.com.

1.3. Loodusressursid

Võru linn paikneb Otepää kõrgustiku ja Haanja kõrgustiku vahelises Hargla orundis. Võru kuulub n.ö. roheliste linnade hulka, mida ilmestavad mitmed pargid, kolm järve ja linna loodest ning põhjast piirav Võhandu jõgi. Suurimaks järveks on Tamula järv (229 ha), mis on Vahejõe kaudu ühenduses Vagula järvega (519 ha). Tamula järve ääres paiknev rannaala on hea suvitamise koht nii kohalikele elanikele kui ka turistidele. Peale Tamula järve paikneb linna territooriumil ka Kubija järv (1,7 ha). Lisaks eelnevalt loetletud veekogudele läbib linna Koreli oja. Võru vallas paiknevad veel Valgjärv, Verijärv, Väimela järv ja Mustjärv. Vaba aega on võimalik veeta Kirumpää, Verijärve, Kubija ja Võlsi puhkealadel.

Võru linna ilmestavad järgmised haljasalad: Kreutzwaldi park, Katariina allee, Seminari väljak ning Juudi park. Tamula järve kaldal paikneva Kreutzwaldi pargi rajamise aega pole teada, kuid valdavate puuliikide – kaskede ja pärnade – vanuseks hinnatakse rohkem kui sada aastat. Tamula kirdekaldal paikneb umbes 5000 aastat tagasi kasutusel olnud kiviaegne asulakoht – Roosisaare muinasasula, kus on aastate kestel teostatud arheoloogilisi kaevamisi.

1.4. Aktiivsed vaba aja veetmise võimalused

Võru linn pakub külastajale ka aktiivse puhkuse veetmise võimalusi. Suvel on hea Tamula ja Kubija järve ääres supelda või pallimänge mängida. Sportimisvõimalusi pakuvad Võru Spordikeskus, Võru linna staadion, Kreutzwaldi pargi mänguväljakud, Tamula järve ääres paiknevad rannavõrkpalliväljakud, korvpalliväljak ning *skatepark*. Erinevaid

sportimisvõimalusi pakub Profit Spordiklubi. Külalisel ja linnaelanikul on linnas võimalik mängida bowlingut, piljardit ja squashi. Tennist saab mängida hotell Tamula tenniseväljakul ning Võru vallas Tamula järve teisel kaldal Roosisaarel paiknevas Kuningatalu tenniseväljakul. Võru Spordikeskuse juurde on plaanis ehitada ka multifunktsionaalne staadion. Aktiivselt saab veel vaba aega veeta Kubija tervisespordiradadel ja Võru-Haanja sporditrassil, ümber Tamula järve kõndides või sõites jalgrattaga mööda Võru-Väimela jalgrattateed.

Ümbruskonnaga tutvumise hõlbustamiseks saab laenutada jalgrattaid. Võru linnas on koostatud turismimarsruut, mida järgides saab tutvuda kõikide huvipakkuvate turismiobjektidega. Turismimarsruuti kuuluvad turismiinfokeskus, Jekateriina kirik, „Estonia” laevahuku mälestusmärk, Võru I põhikool, Katariina kirik, Karma Antikvariaat, Võru maavalitsuse hoone, Võrumaa Muuseum, vana linnaapteegi hoone, Fr. R. Kreutzwaldi monument, park ning muuseum, Roosisaar ja Kultuurimaja Kannel. Turismimarsruuti on kirjeldatud Võru linna interneti kodulehel www.voru.ee ning Võrumaa reisivõrudes interneti leheküljel www.visitvoru.ee. Üheks turismimarsruudi osaks on Roosisaarele viiv rippisild, mille kogupikkus on 180 meetrit. Sillalt avaneb hea vaade linnale ja ümbrusele. Elamusturismi saab nautida Kubija Lendorava rajal, mis kujutab endast vabaõhuatraktsiooni. Kubija Lendorava rada on viie kuni üheksa meetri kõrgusele puude otsa ehitatud köitest-trossidest rada, mida mööda liikudes saab tõelise ekstreemelamuse. Matkahuvilistele on mõeldud Kütioru maakunstimarad Võru vallas.

Talverõõme saab Võrus nautida Kubija murdmaasuusaradadel, mille alguspunkt asub Võru Spordikooli Kubija Spordikeskuse juures. Rajad ulatuvad Võru raudtee ülesõidu juurest mööda Haanja-Võru sporditrassi Haanjani. Lisaks sellele on Võrus rajatud ka uus spordihoone. Ka Võru vallas paiknev Kütioru Puhkekeskus annab võimaluse mäesuusatamise harjutamiseks. Terviseparandamisest huvitatud turistid saavad aega veeta Hotell Kubija Unehoiukeskuses, Võru vallas paiknevas Lõuna-Eesti Taastusravi Keskuses või Väimela Tervisekeskuses ujudes, *squashi* mängides või aeroobikat harrastades. Lisaks eelnevalt kirjeldatule asuvad Võru vallas veel järgmised objektid aktiivseks vaba aja veetmiseks: Väimela Ratsatallid, Väimela staadion, Võrumaa Kutsehariduskeskuse matkarada, Rattajaan (jalgrataste laenus), ümber Parksepa järve asuv suusarada ning Väimela-Parksepa välisvalgustusega jalgrattateed.

Läbisõitvatele külastajatele, kes peatuvad linnas vaid mõned tunnid, ei leidu ilma ettetellimiseta erilisi aktiivseid vaba aja veetmise võimalusi. Sellisel juhul on võimalus aega veeta kasiinodes, muuseumides ning pubides-restaurantides.

1.5. Kultuuri- ja ajalooressursid ning üritused

Võru linn on asutatud 21. augustil 1784. aastal Vene keisrinna Katariina II soovil ja Riia kindralkuberneri käsul. Võru linn rajati Võru mõisa asukohale ning mõisa järgi sai linn ka oma nime. Arheoloogilised leiud Roosisaarelt, Villakülalt ja Käापalt tõendavad, et asustuse juured lähiümbruses ulatuvad sajandite ja aastatuhandete sügavusse. Ajaloolised linna piirid ja selle territooriumi suurus (307 ha) kinnitati 1785. aastal, need on omaette väärtustena püsima jäänud tänaseni. Võru üheks ajalooliseks väärtuseks on omapärane tänavavõrk ja puitarhitektuur. Linna ajalugu peegeldavad ka Katariina ja Jekateriina kirikud. Võru on tuntud eelkõige oma kohaliku kuulsa arsti ja kirjaniku Fr. R. Kreutzwaldi poolest, kes elas ja töötas

Võrus ning alustas siin ka Eesti rahvuseepose Kalevipoeg kirjutamist. Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseum ja Tamula järve ääres pargis paiknev Fr. R. Kreutzwaldi monument on ühed tuntumad turismiobjektid Võrus. Võrus tegutseb Papa Kreutzwaldi Õueteater MTÜ, mis on oma eesmärgiks seadnud kultuuritraditsioonide säilitamise ja Fr. R. Kreutzwaldi loomingut tutvustamise.

Võru linna omapäraks on aastasadu säilinud keel, kultuur ja traditsioonid. Neid traditsioone tutvustab Võru Folkloorifestival, mis leiab Võrus aset igal suvel ning mida külastavad paljud inimesed nii kodu- kui ka välismaalt. Võrus toimuvad ka erinevad rahvamuusikapäevad, näiteks Lõõtsapäev ja festival „Võru Vaskpillipäevad” või mitmed käsitööle ja maakultuurile pühendatud üritused. Traditsiooniliseks on kujunenud ka kirikulaat, mis toimub Katariina kiriku esisel platsil ning mille eesmärgiks on tutvustada kohalikku käsitööd. Samuti leiavad aset noortele suunatud tuntud esinejate imitatsioonivõistlus Playback Show, Noortemess, aga ka 2005. aastal esimest korda toimunud noorte muusikaüritus SummerFest ning linna sünnipäeva tähistamine augustis. Siinseks kultuurisündmuse keskuseks on äsja renoveeritud kultuurimaja Kannel, mis pakub nii teatri-, kontserti- kui ka kunstielamusi. Võru keele ja traditsioonide säilitamisega tegeleb Võru Instituut.

Spordihuvilistele võivad huvi pakkuda ujumisvõistlused üle Tamula järve ja traditsioonilised rannajalgpalli, võrk- ja korvpalliturniirid. Üks kuulsusrikkamaid sündmusi on igal suvel toimuv rullsuusatamise võistlus WÕRO rOLLER, millest võtavad osa nii Eesti kui ka maailma tasemel tippsportlased. Motospordihuviline inimene võib nautida kaks korda aastas toimuvaid mootorrataste mäkketõusuvõistlust või Lõuna-Eesti rallit. Põhjaliku ülevaate kõikidest toimuvatest üritustest ning nende ajakavast annab Võrumaa Kultuurikalender.

Võru linna oluliseks kultuurikandjaks on Kultuurimaja Kannel. Kultuuriürituste toimumiskohana on Kultuurimajas Kannel pidev kontsertide, etenduste programm, kinotegevus ning Võru Linnagalerii näol alaline näituste ekspositsioon. Kultuurimaja Kannel on Võru linna kultuuriturismi edasivõtja. Lisaks Folkloorifestivali korraldamisele pakutakse turismi hooajalise jaotuse laiendamise eesmärgil Võru Kultuurimajas Kannel veel teisigi kultuuriturismi tooteid – korraldatakse näitusi, messe, kontserte väljaspool turismi kõrghooaega. Kultuurimaja hoone kõrval kasutatakse kultuuriürituste läbiviimiseks ajaloolist kõlakojaga „Kandle aeda“, mis on kõrghooajal üks välisturistide meelispaiku. Kultuurimaja hoones on säilinud mitmed riiklike kultuurimälestiste registrisse kantud kunstimälestised (Maal „Võru vaade“, Triptühon rahvakunsti teemal, klaasimaal „Külvaja“).

Lisaks kultuuriturismi arendamisele toetab Kultuurimaja Kannel ka konverentsiturismi ning läbi *online* piletikeskuse loomise ja turismiinfopunkti avamise Kandle ruumides aitab Kultuurimaja kaasa turismiinfo kättesaadavuse parandamisele.

2. Arengueelduste analüüs

2.1. Suundumused maailma, Euroopa ja Eesti turismis

Turismi peetakse maailmas kõige kiiremini kasvavaks majandusharuks. Kiirrongide ja odavlennuliinide kasutuselevõtuga on reisimine tehtud kiiremaks ja lihtsamaks. Järjest kiireneva elutempo tõttu otsivad inimesed lõõgastust ja elamusi - toimub üleminek teenindusmajanduselt elamusmajandusele. Turismi arengu eelduseks on siiski põhjalik informeeritus, sest nõudlus rohkema ja kvaliteetsema info järele kasvab.

2005. aastal kasvas maailmas turism Maailma Turismiorganisatsiooni (WTO) esialgsetel andmetel 5,5% (EAS Turismiarenduskeskus 2006). Euroopasse tehtavate välisreiside arv kasvas 4,3%, seejuures kasvas Ida- ja Kesk-Euroopasse tehtavate reiside arv oluliselt tagasihoidlikumalt võrreldes teiste piirkondadega. Põhjuseks võib pidada turismiteenuste pakkumiste kasvu aeglustumist. Samas WTO poolt koostatud turismitrendide prognoosi kohaselt hakkab 2020. aastaks Kesk- ja Ida-Euroopa riikidesse tehtavate reiside arv kasvama kiiremini kui teistesse Euroopa piirkondadesse tehtavate reiside arv. Hetkel on Euroopas populaarseimateks reisisihtkohtadeks Prantsusmaa, Hispaania, Itaalia, Suurbritannia, Saksamaa ja Austria. Uute reisisihtkohtadena tulid turismiturule 2004. aastal Euroopa Liiduga ühinenud 10 riiki, nende hulgas ka Eesti. 2004. aastal liitunud riikidest on turistide poolt enim külastatav hetkel Horvaatia. Üldiselt meeldib eurooplastele külastada Türgit, mis on populaarseim reisisihtkoht nii Saksamaal, Suurbritannias kui ka Madalmaades.

Maailma Turismiorganisatsiooni (WTO) poolt koostatud prognoosi järgi kasvab 2006. aastal välisreiside arv kogu maailmas 4-5%, Euroopas 3%. Prognoosi kohaselt kasvab ööbimisega välisreiside arv kogu maailmas 2010. aastaks 1,006 miljardini ning 1,561 miljardini 2020. aastaks. Levinumateks reisipiirkondadeks ennustatakse 2020. aastaks Euroopat, Ida-Aasiat, Vaikse ookeani piirkonda ning Ameerikat. Prognoosi kohaselt jääb Euroopa siiski populaarseimaks reisisihtkohaks, kuigi külastatavuse protsent väheneb aastatega. Euroopa siseselt kasvab samas nõudlus uute kohtade järele Kesk- ja Ida-Euroopa, Ida- ja Lõuna-Aasia, Vaikse ookeani piirkonna ning Aafrika külastatavuse tase on ennustuste kohaselt aastaks 2020 jätkuvalt üle keskmise.

Kohalikku arengut mõjutavad väga palju üldised turismitrendid maailmas. Lisaks peredele, keskmisest jõukamatele puhkajatele ja ärireisijatele on turismiturul uuteks sihtgruppideks eakad ning üksikud inimesed. Rohkem on hakanud reisima ka noored, kes eelistavad pigem odavamalt ja aktiivsemat puhkust. Kasvanud on ka naiste majanduslik sõltumatus – üha rohkem naised käib tööl ning sellega seoses on suurenenud üksikute naiste osakaal, kes ei ole hõivatud pere eest hoolitsemisega ning saavad vabalt reisida. Üldine tööga hõivatud üksikute inimeste arvu suurenemine toob kaasa ka töö- ja preemiareiside arvu suurenemise.

Jätkuvaks trendiks on vanuritest turistide osakaalu suurenemine. Vanemad inimesed on paranenud elukvaliteedi tõttu tervemad ning neil on rohkem raha reisimiseks. Samas tuleb arvestada, et nad eeldavad reisel pakutavatelt teenustelt suuremat mugavust ning paremat kvaliteeti kui nooremad vanusegrupid ja soovivad liikuda mugavate transpordivahenditega.

Noored inimesed eelistavad aktiivseid ja elamusi pakkuvaid huvireise, vanemad inimesed otsivad pigem lõõgastavaid puhkusevõimalusi. Seetõttu ei vähene ka spaade ja tervisekeskuste külastatavus. Samas langeb soojale maale puhkama minemise trend. Inimesed on teadlikumad osooniaukudest ning päikese kahjustavast toimest. Pigem on hakatud eelistama kultuuri-, kunsti- ja ajalooväärtusi tutvustavaid reise.

Hetkel on oluliseks suundumuseks jätkuv haridustaseme tõus, mistõttu on inimeste huvi maailmas toimuva vastu suurem. Haritud inimesed oskavad rohkem hinnata maa- ja ökoturismi ning tervislikke eluviise. Ökoturismiks nimetatakse reisikorraldust, mis püüab parandada looduse ja kultuurimälestiste seisundit ning ühtlasi toetada kohalikku elanikkonda. Ökoreiside läbimüük on viimasel ajal maailmas kiiresti kasvanud, kohati isegi kuni 40% aastas ning seda toetab üldine kasvav huvi keskkonna vastu. Ökoturismist saadav tulu läheb tavaliselt looduskeskkonna ja kultuuriväärtuste säilitamiseks.

Pingelise ja kiireneva elutempo tõttu süveneb tendents teha pikema puhkuse reisi asemel aasta jooksul mitu lühikest, näiteks nädalalõppudeks. Seetõttu väheneb reisi kohta kulutatav summa, kuid aastas reisimisele tehtavad kulutused pigem suurenevad. Järjest rohkem eelistatakse täispakettidega puhkekohti. Samas on puhkuse reiseid olemuselt vahelduvad: kord lihtsad ja tagasihoidlikud, kord luksuslikud, kord pikad, kord lühikesed. Meeldivatesse kohtadesse soovitakse tihti tagasi reisida ning ka pikemalt peatuda. Jätakuvalt kasvab sõidukite rent, sest soovitakse kiiresti läbida pikki vahemaid ning näha võimalikult palju. Looduskaunite kohtadega tutvumiseks laenutatakse jalgrattaid ning ATV-sid. Oma populaarsust ei kaota ka ostureiseid. Turiste huvitavad eriti kohalikud käsitööpoed, mis pakuvad kohalikku kultuuri sümboliseerivaid meeneid. Huvipakkuvad on ka kohalikud turud, kus kaup on mitmekesine ning keskmisest odavam.

Turisminõudlust võivad negatiivselt mõjutada terrorismi ja linnugripi oht, kütusehinna jätkuv tõus, reostus ja kriisid. Tahetakse vältida ka halva liiklusega kohti. Turistid eelistavad ohutuid ja lõõgastavaid reise, seetõttu kannatavad eriti turvalisuse probleemidega ning looduskatastroofiohtlikud turismipiirkonnad.

Eesti turism

2005. aastal kasvas EAS Turismiarenduskeskuse andmetel Eestis ööbinud välisküllastajate arv esialgsel andmel 1,9 miljonini, neist ööbis Eesti majutustevõttes 1,45 miljonit välituristi. Ööbijate arvu kasv 2005. aastal oli 6% võrreldes aastaga 2004. Välituristide arvukuse suurenemisele aitas kaasa Eesti liitumine Euroopa Liiduga 2004. aastal. Turule on tulnud uued odavlennuliinid ning majutuskohad, mis on Eestit muutnud turistide seas rohkem tuntumaks. Eesti Päevalehe aprill 2006 artikli andmetel moodustavad 88% Eesti väliskülalistest Euroopa Liidu liikmesriigid. Olulise osa reisijatest moodustavad konverentsituristid ja lõõgastuspuhkusel olevad turistid. Valdav osa (77%) äri- ja konverentsituriste peatuvad ning ööbivad siiski Tallinnas. Konverentsituristide reisimine on oluliselt vähem hooajaline kui puhkuse reisi ajal. Kõige rohkem eelistatakse konverentskorraldada kevadel ja sügisel, mistõttu on turismi, toitlustuse ja majutusega tegelevatel ettevõtetel tööd aastaringiselt. Lõõgastusreisidel viibijate reisisihtkohad on erinevad spaad ja tervisekeskused ning põhiliselt külastavad nad neid puhkusehooaegadel. Spaade populaarsus on suurenenud saksa turistide hulgas, kuid samas vähenenud soome turistide seas.

Põhilisteks sihtriikideks, kellele Eesti turismi turundustegevus on suunatud, on Soome, Läti, Venemaa, Saksamaa, Rootsi ja Norra. Enam levinud on linnapuhkused, äriturismid, tervisepuhkused ja maapuhkused. Hetkel on turistide seas populaarseimad lühipuhkused Tallinnas, mitut riiki hõlmavad auto- või bussireisid ning Läänemere kruisid, kuid populaarsust kogub ka maaturism.

EAS Turismiarenduskeskuse poolt koostatud uuringute andmeil külastavad Eestit kõige rohkem Soome turistid ning teevad seda ka väljaspool suvehooaega. Soomlaste külastatavus on hakanud vähenema, sest Eesti ei ole enam uudne reisisihtkoht. Kuigi ostureise tegevate Soome ühepäevaturistide arvukus väheneb, on soomlased hakanud samas Eestis kauem peatuma ning otsivad puhkekohti ka väljaspool Tallinna linna. Helsingis toimunud Matka 2006 turismimessil koostatud küsitluse põhjal huvitub Soome turist rohkem tootepõhisest infost, sest Eesti üldine imago on juba tuntud.

Viimaste aastatega on suurenenud saksa turistide arvukus. Võrreldes 2004. aasta andmetega on EAS Turismiarenduskeskuse uuringu põhjal sakslaste külastatavus suurenenud 28% ning nende ööbimine 32%. Sakslastest reisijad omavad Eesti turismindusele olulist tähtsust, sest reisi jooksul turistid kulutavad keskmisest rohkem ning külastavad keskmisest rohkem ka eesti regioone. Selle sihtgrupi puhul on pigem probleemiks olnud turismiinfo vähesus, mida loodetakse leevendada saksakeelse reisiinfo avaldamisega.

EAS poolt korraldatava *Eesti kui reisisihti tuntuse suurendamise programmi* kohaselt kulutavad Norra ja Rootsi turistid reisil olles samuti keskmisest rohkem, kuid antud sihtgruppi on raskem Eestisse meelitada. Probleemiks on turismiinfo puudumine ja Eesti halb maine seoses Nõukogude Liitu kuulumisega. Selles sihtgrupis ei peeta Eestit veel väga turvaliseks reisimise sihtkohaks. Vene turistid reisivad palju väljaspool puhkuste hooaega ning külastavad ka Eesti regioone. Samas takistavaks asjaoluks on vene turistidel raske viisa saamine ning eelarvamus, et vene turist ei ole Eestisse oodatud. Suurbritannia, Itaalia, Prantsusmaa, Hispaania, Jaapani ja USA turistidel on hetkel Eestist kui reisisihist väga vähene teadlikkus. Hetkel on sihtrühmaks reisikorraldajad ja ajakirjanikud, kes on vahendajateks Eesti kui reisisihtkoha tutvustamisel ning on huvitatud pigem linnaturismist.

EAS Turismiarenduskeskuse poolt kogutud statistika põhjal moodustasid siseturistid Eesti majutustevõtetes 2005. aastal 30% kogu klientuurist. Eesti majutustevõtetes ööbis siseturiste 619 000, 2004. aastaga võrreldes oli ööbimiste arvu kasv 13%. Kõikidest Eestis puhkavatest siseturistidest ööbib 16% Tallinnas. 50% siseturistidest moodustavad puhkusereisijad, konverentsi- ja muud tööreisijad moodustavad 33%. Paljude siseturistide jaoks pole piirkond, kus nad puhkavad, oluline. Järelkult pakutakse üle Eesti kvaliteetseid teenuseid. Mõningased eelistused on siiski Lõuna-Eesti suhtes, kuid passiivse arengu tõttu võib antud piirkonna turistide arvukus väheneda. Kokkuvõttes suurenes siseturism 2005. aastal ühepalju nii talve- kui ka suvehooajal.

Eesti peab oma põhilisteks turismitoodeteks eelkõige kaunist loodust, mida ilmestavad mitmed veekogud, looduskaitsealad ja maastikud; ajaloopärandit, mida iseloomustavad vanad linnakeskused ja mõisahooned ning kultuuripärandit, mis läbi muusika, tantsu ja käsitöö tutvustab Eestit kui huvitavat reisisihtkohta.

Eesti on väga sobiv koht maa- ja ökoturismi arendamiseks. Eestis arendatavat maa- ja ökoturismi võib lugeda suhteliselt uueks tegevusvaldkonnaks, mis sobib nii väiksematele taludele kui ka keskmise suurusega ettevõtetele. Maaturismi saab eriti edukalt arendada piirkondades, kus on olemas looduslikud eeldused vaba aja aktiivseks veetmiseks, näiteks

jahiks, kalastamiseks, ratsutamiseks või matkamiseks. Eeldusi selleks pakub nii Eesti ökosüsteemide iseloom kui ka olukord. Umbes pool Eesti pindalast on kaetud metsade ja märgaladega, kus kasvavad ja elavad mitmed Lääne-Euroopas kadunud või haruldased taime- ja loomaliigid. Suhteliselt tihe teedevõrk võimaldab nendele looduskaunitele kohtadele kiiret ligipääsu.

Kõige enam kasvavaks turismivaldkonnaks Eestis on tervisepuhkused. Inimesed hoolivad rohkem oma tervisest ning ka puhkamise võimalusi on rohkem. Enim huvipakkuvad on aktiivsed puhkused ning loodus- ja kultuuripuhkus. MTÜ Eesti Maaturism kogutud andmete põhjal suureneb järjest rohkem ka huvi maapuhkuste vastu, mis annavad võimaluse eemalduda linnakärast ning sisustada vaba aega aktiivsete tegevustega. Muu maailmaga võrreldes lühipuhkuste arv Eestis siiski väheneb. Suurim osakaal on nädalapikkustel puhkusereisidel. MTÜ Eesti Maaturismi küsitluse kohaselt planeerisid 52,6 % vastanutest Eestis peatuda 3-5 päeva ning 25,6% arvasid oma külastuse pikkuseks olevat seitse päeva. Eesti maaturismi poolt pakutavatest toodetest on kõige rohkem tähelepanu leidnud aktiivse vaba aja veetmise võimalused, loodus- ja kultuuriturism ning tervisepuhkused, vähem eelistatud on tootmistolud, mis on suhteliselt nõrga tasemega ning orienteeritud pigem turismitalundusele kui tootmisele. Samas on tootmistalude tegevusest väga huvitatud lätlastest külastajad, sest Lätis on vähe väikepõllumajandusettevõtteid. Üldjoontes kasutavad aktiivse vaba aja veetmise võimalusi rohkem välituristid, kes soovivad kindlustada endale meelde jäävat elamust. Kuigi passiivsete puhkuste arv on maaturismis hakanud vähenema, eelistavad siseturistid omakorda rohkem passiivseid puhkamisvõimalusi, näiteks puhkemajade ning saunade rentimist. Perega reisijad eelistavad üldjoontes telkimist, kämpinguid ning looduskaunite kohtade külastamist, mis on odavamad ning võimaldavad pikemat puhkust.

Eesti maaturismi ohustab suurenev hooajaline disproportsioon. Suveperioodil on hõivatud kõik majutusasutused ning tööd jätkub kõigile turismiettevõtjatele, hooajaliselt on külastajateks pigem äri- ja konverentsituristid. Stabiilsuse saavutamiseks oleks vajalik meelitada külastajaid piirkonda aastaringiselt, teavitades turiste uutest pakkumistest ja võimalustest.

2.2. Hetkel piirkonda külastavate klientide iseloomustus

Võru linna külastab aastas ligikaudu 100 000 – 120 000 inimest. Linna läbivatest turistidest külastas Võru Turismiinfokeskust 2005. aastal ligikaudu 10 000 inimest, mis on 21% rohkem kui 2004. aastal. 10 000-st külastajast moodustasid välismaalased 36% ning siseturistid 64%.

Kõige rohkem külastasid välismaalastest Võru Turismiinfokeskust lätlased, sakslased, soomlased ning prantslased, võrreldes 2004. aastaga kasvasid tunduvalt lätlaste, itaallaste, ameeriklaste ja sakslaste külastuste arvud.

Tabel 1. Võru külastajate statistika

seisuga
31.12.2005

VÕRU TIK 2005	2004	2005	Muutus	Muutus %	suvi 2004	suvi 2005	Muutus	Muutus %
Külastajad kokku:	8202	9910	1708	21%	5073	6065	992	20%
Eesti elanikud	6192	6350	158	3%	3595	3837	242	7%
Välismaalased	2010	3560	1550	77%	1478	2228	750	51%
sh. Soome	530	561	31	6%	345	324	-21	-6%
sh. Rootsi	85	120	35	41%	46	86	40	87%
sh. Läti	211	1029	818	388%	126	550	424	337%
sh. Leedu	15	20	5	33%	14	11	-3	-21%
sh. Venemaa	94	111	17	18%	70	54	-16	-23%
sh. Saksamaa	419	641	222	53%	339	431	92	27%
sh. Suurbritannia	89	85	-4	-4%	72	51	-21	-29%
sh. USA	47	79	32	68%	37	71	34	92%
sh. Itaalia	49	118	69	141%	44	109	65	148%
sh. Prantsusmaa	107	147	40	37%	90	108	18	20%
muud riigid	364	649	285	78%	295	433	138	47%

2005. aasta suvel koostatud Rõuge-Haanja piirkonna turismi turu-uuringu põhjal külastasid Võru maakonda kõige rohkem lätlased, kes moodustasid 38% uuringus osalenutest. Lätlastele järgnesid arvukuselt soomlased (14%), sakslased (13%) ning rootslased (6%).

Enamik reisijaist luges oma eelmiseks peatuseks Lätit (31%), Tallinna, Soomet, Tartut ning Saksamaad. 5% kõigist vastanutest oli tulnud ka Võrust. Läti oli eelmiseks peatuspunktiks nii lätlastele kui ka Euroopast reisijatele. 16% vastanutest luges Lätit ka oma reisisihtkohaks. 10% inimestest leidsid, et nende reisisihtkoht on Otepää, Tallinn, Piusa või Võru. Küsitluse kohaselt plaanis Võru linnas ja Rõuges ööbida 10% vastanutest, Haanjas 2% vastanutest ning ¾ inimestest leidsid, et nad ei jää ööbima.

2.2.1. Kliendisegmendid sihtgrupiriikide alusel

LÄTI

2005. aastal külastas Võru Turismiinfokeskust 1029 lätlast, kelle arvukus võrreldes 2004. aastaga oli suurenenud ligikaudu 5 korda.

Eestit külastavad Läti turistid on enamasti Riia, Vidzemeja Kurzeme regioonidest (Põhja-Läti) pärit suurema sissetulekuga ning alla 44-aastased inimesed. Läti turistide iseloomustab reisimine perede või reisigruppidega (sõpruskonnad). Lätlastest külastajad kalduvad tihti ühildama Eestis elavate tuttavate külastamist puhkusereisiga. EAS Turismiarengukeskuse andmetel on ¾ lätlastest huvitatud lühipuhkustest Tallinnas või mõnes teises Eesti linnas, autoringreisist Eestis ning Eesti ja Soome või Rootsi kombineeritud reisist. Puhkusi spaades eelistasid 2/3 inimestest ning maapuhkusi 50% vastanutest. Enam huvi pakuvad lätlastele looduskaunid kohad, puhkus mere ääres, kohalik arhitektuur, muuseumide ja

kultuurisündmuste külastamine ning aktiivsed harrastused. Mere ääres puhkamise, aktiivsete harrastuste ning ööelu vastu tundsid eriti huvi noored inimesed. Hetkel piirduvad Läti külastajate reisirühmad tihti Suure Munamäe ja Metsavenna talu külastusega. Samas on lätlased välja toonud, et Eestisse on lihtne reisida ning üldiselt on Eesti turvaline koht turistile.

SAKSAMAA

2005. aastal külastas Võru Turismiinfokeskust 641 sakslast, kelle arv oli võrreldes 2004. aastaga suurenenud 1,5 korda. Rohkem kui pooled sakslastest külastasid Võru linna suveperioodil. Rõuge-Haanja küsitluse põhjal moodustasid sakslased Võrumaa külastajatest 13%. Saksa päritolu turistid eelistavad samuti reisida pere või turismigrupiga. Keskmise sakslasest külastaja on vanemaealine, kõrgema hariduse ja sissetulekuga inimene, kuid viimasel ajal on kasvanud ka noorte reisijate arv. Sakslased eelistavad reisi jooksul külastada kõiki kolme Baltimaad kas Läänemere kruisi või linnareiside kaudu. EAS Turismiarengukeskuse andmetel on auto või haagissuvilaga reisimisest huvitatud 50% turistidest ning maapuhkust eelistab 1/3 inimest. Sakslased on enam huvitatud ka puhkamisest väljaspool suuremaid linnasid. Üldiselt teavad sakslased Eestist kui turismissihtkohast vähe, kuid samas huvituvad Baltimaadesse reisimisest. Sakslased tunnevad huvi kohaliku looduse, ajaloo ja kultuuri vastu. Enimkülastatavad turismiobjektid Võrumaal on Suur Munamägi, Vällamägi ja Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseum.

SOOME

2005. aastal külastas Võru linna turismiinfokeskust 561 soomlast, kelle arv võrreldes sellele eelneva aastaga ei olnud eriti muutunud või on natuke isegi vähenenud. Võru maakonda külastanud turistidest moodustasid soomlased 13%. Soome rahvusest reisijad on Eestis enamasti korduvkülastajad ning Eesti on Soomele tuntud reisisihtkoht ja seda eriti Lõuna-Soome elanikele. Soomlased eelistavad reisida perekondade, sõpruskondade ja turismigruppidega. Soome turisti iseloomustab kõrgem haridus ja keskmisest kõrgem sissetulek. Vanusegruppide lõikes ei teki Eestisse reisijate vahel erinevusi, kuid siiski on vanematel inimestel kalduvus korduvalt Eestit külastada.

Soome turistidel on lihtne Eestisse reisida, nad on Eestis teretulnud, siin on huvitavad vaatamisväärsused ning neile sobib Eestis pakutavate teenuste/kaupade hinna ja kvaliteedi suhe. Kasvab ka soomlaste eelistus puhata väljaspool Tallinna mõnes väikelinnas. Huvi tuntakse ka spaade ja autoringreiside vastu.

Soome turistid eelistavad looduskauneid kohti ja soodsaid ostuvõimalusi. Vanemaealised reisijad huvituvad ka kultuuriüritustest. Eestit külastavatest soomlastest ööbivad Eesti majutusasutustes ligikaudu pooled.

ROOTSI

Rootsi turistid eelistavad nädalalõppe Tallinnas, ringreise Balti riikides või puhkuseid spaades. Tunduvalt vähem eelistatakse ringreise Eestis ning maapuhkusi. Organiseeritud bussireise eelistavad 50-74-aastased rootslased. Üldiselt on Eestisse reisimisest huvitatud pigem vanemate vanusegruppide esindajad kui noored inimesed. Eestisse reisivad eelkõige Stockholmi elanikud. Stockholmist on Eestisse lihtne reisida, mujalt Rootsist on see aga raskendatud. Stockholmist Eestisse saabunud äri, preemia- või puhkusereise tegevad rootslased peavad Eestit ammendunud reisisihtkohaks ning teevad Eestisse vähe kordusreise. Ülejäänud Rootsi inimestele on Eesti veel uueks reisisihtkohaks. Rootsi turist ei külasta Eestit

tavaliselt omal käel, sest peab oluliseks giidi olemasolu. Samuti on Rootsi külastaja väga nõudlik klienditeeninduse osas ning vaba aja veetmise valiku osas. Rootsi reisija peab oluliseks sisustada oma vaba aega aktiivsete, kuid samas lõõgastavate tegevustega, näiteks spaapuhkused ja golf. Rootsi turist huvitub enam külastatava asukohariigi tavaelust kui eksponeeritud turismiattraksioonidest. Väga oluliseks peetakse ka ostuvõimalusi ja vaba aja veetmist restoranides. Rootsi külastajad said informatsiooni Eesti kui reisisihtkoha kohta põhiliselt Rootsi reisikonsultantide käest, Eesti turismiinfopunktidest ning vähemal määral ka internetist.

VENEMAA

Venemaalt saabuvad inimesed Eestisse põhiliselt kolmel eesmärgil: puhkus, ärireis ja sugulaste/sõprade külastamine. Venelastest külastaja arvukuse kindlaksmääramine on keskmisest raskem, sest Venemaa turist külastab vähe turismiinfopunkte. Turismigrupiga Eestisse saabuvatel reisijatel on enamasti kaasas oma giid ning seetõttu on raskendatud Vene külastajate loetlemine. 2006. aasta suvel Suure Munamäe tornis tehtud turistide ülelugemise käigus selgus, et venelaste tegelik külastatavus on palju suurem kui turismiinfokeskuse andmed näitavad.

Keskmine venelasest reisija on 25-49-aastane, keskmise või keskmisest kõrgema sissetulekuga inimene. Vene turist kulutab reisidel näiteks tunduvalt vähem kui saksa turist. Venelased huvituvad loodusest, kohalikust arhitektuurist ning toimuvatest sündmustest/üritustest. Reisiinfot saadakse enamasti reisifirmadelt, internetist ning reisiraamatutest.

Üldiselt on Vene päritoluga reisija huvitatud rohkem lühireisidest Tallinnasse. Moskva ja Peterburi venelased eelistavad ühendada Eesti külastamise Soome või Rootsi külastusega. Põhilisteks probleemideks seoses Venemaa turistide külastatavusega on viisaprobleemid ning eelarvamused. Kui viisa saamine muutuks venelastest reisijatele lihtsamaks, kujuneks venelaste kliendisegment sama suureks ja oluliseks kui on Soome ja Läti. Teiseks probleemiks on venelaste arvamus, et nad ei ole Eestisse teretulnud.

Venemaa turistid otsivad reisisihtkoha kohta informatsiooni eelkõige reisifirmadest, internetist ning reisiraamatutest. Paljudel venelastel on Eestis nii sugulasi kui ka tuttavaid ning palju infot liigub seetõttu ka personaalsel teel (Eesti maine puhkusesihtkohana, EAS).

Lisaks eelnevalt kirjeldatud sihtgrupiriikidele võib potentsiaalse kliendisegmendina välja tuua ka muud Euroopa riigid, eelkõige Leedu ja Norra.

2.2.2. Siseturism

2005. aastal tegi siseturistidest ööbimisega puhkuseriise 55% elanikest. Eelkõige kasvas meelelahutusürituste külastajate arv, kes ürituse toimumise piirkonnas ei ööbinud. Siseturistidest reisivad rohkem kõrgema hariduse ja sissetulekuga nooremapoolsed inimesed. Eelistatuid kohad on Tallinn ja Pärnu. EAS Turismiarengukeskuse andmetel on 56% eestlaste reisidest puhkuseriisi ühildamine sugulaste/tuttavate külastamisega ning 33% rannamõnude nautimine. Reisi jooksul külastasid 30% puhkajatest vaatamisväärusi ning 25% reisidest tegeldi aktiivse vaba aja veetmisega. Natuke rohkem olid eelistatud linnades puhkamised kui maapuhkused. Siseturistide reisimises on hakanud ilmnema asjaolu, et kodumaal tehtavate reiside pikkus lüheneb, kuid samas suureneb siseturistide poolt tehtavate reiside arv aastas. Kasvu näitab ka Võrumaa külastatavus talvekuudel. Kõikidest 2005. aastal tehtud reisidest tehti 6% Võrumaale.

2.2.2.1. Eestlased

PUHKAJAD

2006. aasta suvel koostatud Võru linna külastatavuse uuringu põhjal moodustavad enamuse siseturistidest puhkajad, kes mitmel juhul on ühendanud puhkuse perede/sõprade külastamisega. Võru piirkonnas eelistavad puhata pigem noored ja keskealised inimesed vanuses 13 – 45 aastat, naised natuke enam kui mehed. Puhkajateks on enamasti keskmisest kõrgema haridusega (keskeriharidus, kõrgharidus) inimesed, kelle perekonna igakuine sissetulek on võrreldav Eesti keskmise palgatasemega (va Tallinn).

Puhkajad eelistavad reisida eelkõige perede ja sõpradega, vähematel juhtudel ka töökaaslaste ja turismigrupiga. Perede ja sõpruskondadega reisijate grupid koosnevad üldjuhtudel 2-5 inimesest, sõpruskondade puhul isegi kuni 10-st inimesest. Enamik puhkajaid veedab Võrus aega mõned tunnid või ühe päeva, harvematel juhtudel mõned päevad. Puhketuristidele meeldib Võru piirkonnas jalutada/matkata ning looduses aega veeta. Vaba aja veetmist ühildatakse tihti ka kohalike vaatamisväärsustega tutvumisega. Enimkülastatavad turismiobjektid on Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseum, Katariina kirik ja Katariina allee, Roosisaar ning Roosisaarele viiv rippisild. Mõnel juhul on puhkus ühildatud ka Võru Folkloorifestivali ning muude ürituste külastamisega. Suveperioodil on vaieldamatult populaarseim Tamula rand ning järves ujumine. Siseturistidest puhkajad on leidnud informatsiooni Võru piirkonnas puhkamise kohta sõpradelt ja peredelt või internetist, abiks on olnud ka turismiinfokeskus, samas 1/3 puhkajatest ei otsinudki infot.

SEMINARI- JA ÄRITURISTID

Äriturism on hetkel veel Võrus vähearenenud turismisuund, kuid järjest paraneva äriturismi teenuste pakkumise tõttu on seminarituristid Võru piirkonda oodatud kliendid. Antud segmenti kuuluvad 26 – 45-aastased mehed ja naised, kes on kõrgharidusega ning teenivad vähemalt Eesti keskmist palka. Ärituristid reisivad koos töökaaslastega ning enamasti suuremate gruppidena. Seetõttu on antud kliendisegment ka tingimuste suhtes nõudlikum, eeldades mahukamate ööbimis- ja toitlustuskohtade olemasolu. Seminarituristid külastavad piirkonda seminaridel, koolitustel, konverentsidel osalemiseks või ettevõttesisestel üritusel osalemiseks. Seminaride kõrvalt külastatakse mõnel juhul ka erinevaid kultuuriüritusi ja kohalikke poode, kuid vaatamisväärsustega tutvumiseks eriti aega ei leita. Sama kehtib ka aktiivsete vaba aja veetmise võimaluste kasutamise kohta. Antud segment peatub Võrus kas mõned tunnid või siis juba mõned päevad, olenevalt koolituste/seminaride/konverentside kestvusest. Suur osa Võrut külastavatest seminarituristidest on Tallinna ettevõtete töötajad, kes on otsustanud koolitusi või seminare läbi viia maalähedasemas keskkonnas. Seminarituristid omandavad informatsiooni Võru linnas pakutavate teenuste kohta põhiliselt internetist.

KULTUURI- JA SPORDIÜRITUSTE KÜLASTAJAD JA OSAVÕTJAD

Kultuuri- ja spordiürituste külastajad saavad Võru piirkonda erinevatel üritustel osalemiseks. Mõnel juhul on ürituste külastamine ühildatud ka puhkuse ja pere/sõprade külastamisega. Kultuuriürituste külastajad on enamasti keskmisest kõrgema haridusega inimesed vanuses 26 – 45 aastat, kelle keskmine kuusissetulek jääb alla Eesti keskmisele. Antud segmendi esindajad reisivad tavaliselt kas sõprade või perega, harvematel juhtudel töökaaslaste või turismigrupiga. Kultuuri- ja spordiürituste külastajate reisigrupid on kas 4-5-inimeselised või siis rohkem kui 10-st inimesest koosnevad. Piirkonnas peatumine sõltub ürituste kestvusest ning vaba aja veetmise võimaluste rohkusest. Enamasti peatuvad ürituste külastajad Võrus mõned tunnid kuni paar päeva. Põhiliseks külastatavaks kultuuriürituseks on Võru Folkloorifestival. Antud kliendisegmendi esindajad soovivad piirkonnas pigem aktiivselt vaba aega veeta kui turismobjekte külastada. Hinnatakse linnas ja selle lähipiirkonnas jalutamist või matkamist, suveperioodil järvedes ujumist. Kultuuri- ja spordiürituste külastajad omandavad informatsiooni Võru ürituste kohta eelkõige sõpradelt/peredelt ning internetist, kuid kasutatakse ka turismiinfokeskuse ja reisikorraldajate abi.

2.2.2.2. Muukeelne elanikkond

Muukeelse elanikkonna all käsitletakse antud segmendi piires Eestis elavaid teiste rahvuste esindajaid, eelkõige venekeelset elanikkonda. Mitte-eestlased reisivad eestlastest vähem ning seetõttu on raske neid antud sihtgrupi raames eraldi segmenteerida. EAS Turismiarenduskeskuse andmetel on viimastel aastatel hakanud muukeelne elanikkond rohkem reisima ning samuti on suurenenud nende ööbimiste arv. Mitte-eestlaste seas on hakanud vähenema populaarsete puhkamiskohtade külastatavus (näiteks Tallinn ja Pärnu) ning on suurenenud puhkamisreisid maapiirkondadesse või väikelinnadesse. Kui eestlased ühildavad puhkused tihti sugulaste/tuttavate külastamisega, siis muukeelne elanikkond eelistab puhkuse veeta rannamõnusid nautides. Ka matkata meeldib mitte-eestlastele rohkem kui eestlastele. Mitte-eestlaste põhilisteks tegevusteks puhkuse veetmisel on rannamõnude nautimine, tuttavate külastamine, vaatamisväärsustega tutvumine, isikliku eluga seotud ürituste külastamine ning erinevate aktiivsete harrastustega tegelemine. Eestis reisimisel on mitte-eestlased vähem rahul vaatamisväärsuste valiku ja nende kohta levitatava infoga kui eestlased, samas on mitte-eestlased eestlastest enam rahul aktiivsete vaba aja veetmise võimalustega. Põhilise probleemina on muukeelse kliendisegmendi puhul välja toodud otseselt neile suunatud turismiinfo puudus. Näiteks Tartu Ülikooli lektori Aune Pasti teostatud uuringu põhjal ei ole venekeelne elanikkond teadlik Võru piirkonnas pakutavatest turismiteenustest. Muukeelne elanikkond külastab Võru linna pigem ärilistel eesmärkidel või ühepäevaste meelelahutusürituste külastamise eesmärgil. Informatsiooni Eestis reisimise kohta saab muukeelne elanikkond suures osas reisibüroodelt. Samas otsivad omal käel reisivad mitte-eestlased infot turismiinfopunktidest.

3. Arengustrateegia aastateks 2007 - 2010

3.1. Olukorra analüüs

SWOT analüüs on strateegilise planeerimise tööriist, millega hinnatakse käsitletava organisatsiooni hetkeolukorra tugevusi, nõrkusi, võimalusi ja ohtusid. SWOT-analüüsis on tugevusi ja nõrkusi käsitletud organisatsioonisiseste näitajatena ning võimalusi ja ohtusid organisatsiooniväliste näitajatena. SWOT-analüüsi eesmärgiks on fikseerida organisatsiooni hetkeolukord, et antud näitajate kaudu leida piirkonna arengu korraldamiseks vajalikud strateegiad.

Käesolev tugevuste-nõrkuste-võimaluste-ohtude analüüs on koostatud kahes etapis:

1. Arengukava koostamise töögrupi liikmed koostasid iseseisvalt piirkonna SWOT-analüüsi
2. Üksikud analüüsid ühendati tervikuks ning välja valiti olulisemad punktid

Tugevused

1. Traditsioonilised spordi- ja kultuuriüritused.
2. Tugev ja tunnustatud teema (Kreutzwald).
3. Massiturismi puudumine ja privaatsus, rahulik miljöö ning turvaline keskkond.
4. Pühendunud ja sihipäraselt tegutsevate Võru kultuuri kandjate ja asjatundjate olemasolu (nt Võru Instituut) ja oskuslik pärandikultuuri ärakasutamine.
5. Aktiivsed ja pühendunud turismiga tegelejate (eestvedajate) olemasolu. Kvalifitseeritud infotöötajatega ning seeläbi hästi funktsioneeriv turismiinfokeskus.
6. Hooldatud parkide ja haljasalade olemasolu ning linna üldine rohelisus.

Nõrkused

1. Vähene info liikumine ja nõrk koostöö turismiasjaliste vahel. Kohalike inimeste vähene teavitamine turismiarengu suundadest ja vajalikkusest ning nende ebapiisav kaasamine.
2. Kohalike ettevõtlike inimeste vähene leidlikkus turismi arendamisel.
3. Lähimõeldud sihipärase turundustegevuse puudumine, sh süstemaatiliste alusuuringute puudumine. Reklaammaterjalide ja -meenete vähene mitmekesisus (nt linnaraamatu puudumine).
4. Olemasolevate turismiressursside baasil on väljaarendatud vähe atraktiivseid turismitooteid.

- Turismitoodete (sh ideede) ja teenuste ühekülgsus (nt lastega peredele mõeldud ja madalhooaja toodete puudumine) ning ebauhtlane kvaliteet (vähene arendatus, puuduvad omapära rõhutavad tooted ja teenused).
 - Olulised turismiressursid (sh legendid Võrust – Kreutzwald, Kalevipoeg, Tiganiku puut), ujumisrannad, laululava, kaks muuseumit ja kirikud on vähe atraktiivsed – potentsiaal kasutamata.
5. Rahvusvaheliste (St. Peterburg, Riia) bussi-, lennu- ja raudteetranspordiliinide puudumine.

Võimalused

1. Paranev kättesaadavus turismisihtkohana: lennuliikluse areng odavuse suunas ning asukoht Pihkva, Riia ja Tallinna vahel. Raudtee ühendus – St. Peterburg - Riia. Maakonna keskus: teedevõrgustik (sh vabariikliku tähtsusega teed) läbi Võru linna.
2. Nelja aastaaja olemasolu. Aktiivse puhkuse võimalused erinevatel aastaegadel (suvi – jalgrattateed, matkarajad, ujumine, ratsutamine jt, talv – suusarajad, mäesuusatamine, saanisõit).
3. Haanja, Rõuge ja Setumaa turismi tõmbekeskuste lähedus.
4. Tugeva identiteedi ja pärandiga elukeskkond (Võru kultuur, puitarhitektuur, ääremaaalus). Keskkonna, ideede ja legendide olemasolu turismitoodete arendamiseks (nt teemapargid: Roosisaar, Kreutzwald, Kirumpää, endise Suvorovi tänava piirkond, Kubija).
5. Turismiturule on ilmunud uued sihtgrupid - eakad, noored, naised ja haritud (ajaloo- ja kultuurihuvilised) inimesed, kes hindavad rohkem tervislikke eluviise. Kõikide sihtgruppide ostuvõime kasv.
6. Huvi Baltikumi kui uue turvalise turismisihtkoha vastu.
7. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia üldine areng.

Ohud

1. Riigipoolne vähene huvi Võru kui Lõuna-Eesti turismilinna arendamise vastu, mis tuleneb poliitilise keskkonna ebastabiilsusest nii koha peal kui ka riigi tasandil.
2. Sulandumine globaliseeruvasse infoühiskonda, mille tulemusena lahustub piirkonna omapära.
3. Tööealiste ja haritud inimeste väljaränne.
4. Kaugus Tallinnast, kaugus lennujaamast; investorite vähene huvi äärealade ja maapiirkondade vastu.
5. Konkurentsi tihenemine turismi valdkonnas nii siseriiklikult kui ka rahvusvaheliselt.
6. Venemaa kartus.
7. Turismi arengu ettearvamatus.

Võru linna SWOT-analüüsis ei ole tugevused, nõrkused, võimalused ja ohud pingeritta seatud, vaid üldise diskussiooni kaudu on toodud välja kõik olulised Võru linna turismi arengut puudutavad aspektid.

Võru linna tugevustena toodi välja traditsiooniliste kultuuri- ja spordiürituste toimumine, näiteks Võru Folkloorifestival, ralli, rannajalgpall, mis meelitab piirkonda külastajaid erinevatest maailma paikadest. Ühe põhilise tugevusena toodi välja ka tugev ja tunnustatud teema Kreutzwaldi näol, millele toetub Võru kultuuripärand. Võru on tuntud kui Fr. R. Kreutzwaldi kodulinn ning see võimendab Võru omanäolisust. Pühendunud kultuurikandjate, turismiaktivistide ja –töötajate olemasolu tagab selle, et piirkonnas tegeletakse jätkuvalt turismi arendamisega ning turism on kujunenud Võru linna üheks prioriteediks. Rahulik miljöö, turvaline ja roheline keskkond ning massiturismi puudumine on Võru tugevusteks, sest väike sõbralik roheline linn on suurlinnakärast põgenejatele varjupaigaks.

Võru linna nõrkusteks on vähene turismialane info liikumine nii turismiasjaliste vahel kui ka turismiasjalistelt kohalikele elanikele. Turismiasjaliste omavahelise koostöö puudumine mõjutab ka kohalike elanike arusaamisi turismi vajalikkusest ning tingib inimeste vähest ettevõtlikkust. Põhilisteks Võru kui turismisihtkoha nõrkuseks on ühtse turismitoote ja tugeva turundusplaani puudumine. Võru linn on küll omanäoline pikkade ajaloo- ja kultuuritraditsioonidega linn, kuid ometi pole turistidele pakkuda midagi nii meeldejäävat ja ühtset kui on näiteks Haanjas Suur Munamägi. Nõrkust võimendab veel see, et mitmete olemasolevate turismiobjektide pakutav ressurss on alakasutatud või on oma atraktiivsust kaotamas. Puudusena on SWOT-analüüsis veel väljatoodud asjaolu, et Võrus ja Võru vahetus läheduses puuduvad rahvusvahelised bussi-, rongi- ja lennuliinid, mis hõlbustaks välituristide saabumist Võrru.

Võru linna ümbritsevad mitmed välised võimalused, mille edukal ärakasutamisel paraneks linna kui turismisihtkoha maine. Kui rahvusvahelise ühenduse puudumine toodi välja nõrkusena, siis võimalusena on esitatud Võru linna asukoht Tallinn-Riia-Pihkva vahel, mis kaasaegses globaliseerivas maailmas ei ole enam märkimisväärsed vahemaad. Pealegi on välismaailm hakanud Ida-Euroopa kui puhkekoha vastu huvi tundma. Lisaks sellele on hakanud rohkem reisima sellised sihtgrupid, kes varem liikusid vähem – naised, noored ning inimesed, kes otsivad võimalusi tervislikult vaba aega veeta ning on nõus antud teenuste eest ka vääriliselt maksma. Tugevate traditsioonide olemasolu oli SWOT-analüüsis esitatud kui Võru linna tugevus ning on pakutud välja ka võimalusena, mida saab tulevikus edasi arendada. Võru linn peab oma turismi arendamise võimalusteks veel nelja aastaaja olemasolu, et vähendada turismi hooajalisust.

Võru linna turismi arengut pärssivate väliste ohtudena kirjeldati riigipoolse huvi puudumist Võru kui Lõuna-Eesti turismilinna arenemise vastu, mis vähendab linna tehtavaid investeeringuid. Võru asub siiski piisavalt kaugel Tallinnas asuvatest investoritest, et jääda nende huvist ilma. Suureks ohuks peeti ka globaliseeruva maailma kiiret laienemist, mille tõttu kaob piirkonna omapära ning seeläbi langeb ka konkurentsivõime. Ohtudena toodi veel välja tööealise ja haritud elanikkonna väljavoolu, külastajate kartuse Venemaa vastu ning turismi arengu ettearvamatus. Teatud kliendisegmentide hulgas mängib Venemaa naabrus veel olulist rolli, kuid antud oht on üks hääbuvaid.

3.2. Konkurentsianalüüs

3.2.1. Võru otsesed ja kaudsed konkurendid

Võru linn konkureerib turismivaldkonnas erinevatel tasanditel. Linn koos lähipiirkonnaga konkureerib eraldiseisva üksusena maakonna tasandil nii Haanja-Rõuge kui ka Vastselliina ja Setumaa turismipiirkondadega. Maakonnasisesed konkurendid on samas ka koostööpartnerid, arendamaks Võrumaa üldist turismitaset. Võru linnale on otsesteks konkurentideks ka teised sarnaste funktsioonidega Lõuna-Eesti maakondade suuremad keskused: Valga linn, Põlva linn, Viljandi linn, Tartu linn ja Otepää. Kodumaisel turismiturul konkureerib Võru linn juba Võru maakonna koosseisus ning sel juhul on Võru kaudseteks konkurentideks kõik Eesti maakonnad ja nende keskused. Regioonitasandil toimub võrdlus juba suuremate piirkondade alusel kui maakonnad ning antud konkurentsianalüüsis on võrreldud kolme regiooni: Lääne-Eesti ja saared, Lääne- ja Ida-Virumaa ning Lõuna-Eesti. Rahvusvahelisel tasandil on Võru piirkonna suurimateks kaudseteks, kuid samas arvestatavateks konkurentideks lähimad naaberriigid – Läti ja Leedu. Antud analüüsi konkurendi valik on tehtud eelkõige välituristi seisukohast, kes on oma reisisihiks valinud välja näiteks riigi, kuid ei ole veel teinud otsust konkreetsete piirkondade kohta. Konkurentsianalüüsi eesmärgiks on leida Võru linna suurimad konkurendid, tuua välja nende eelised ning sellele vastavalt leida edaspidised konkurentsistrateegiad Võru linna kui turismisihtkoha arendamiseks.

Võru konkurentsieelised

Võru piirkonna turismiarendamise eelisteks on kaunis loodus ja järvede paiknemine linnas. Looduslähedast traditsioone talletavat eluviisi on aastasadu säilitatud terves Võru maakonnas. Võru linn on Võru maakonnale keskuseks ning linna läbivad Tallinn-Luhamaa maantee ja Peterburi-Riia raudtee, mis võimaldavad piirkonda külastada nii transiitreisijatel kui ka turistidel. Võru eristub teistest regioonidest (piirkondadest) oma kultuuripärandi, säilinud võru keele ja traditsioonide poolest. Võru keel on ainuke Eesti murrak, mis on võrdlemisi hästi säilinud. Võru linn on eelkõige tuntud Eesti rahvuseepose Kalevipoeg looja Fr. R. Kreutzwaldi tööpaigana ning linnas asub ka samanimeline muuseum. Vaatamisväärsustena võib veel esile tuua Võru omapärase puitarhitektuuri ja tänavatevõrgu, kirikud, pargid ja järved. Heal tasemel on ka turismi toetavad teenused, näiteks majutus- ja toitlustusteenused. Peamisteks puudusteks Võru linna ja valla turismipiirkonnana arendamisel on aktiivsete vaba aja veetmise võimaluste vähesus ning olemasolevate turismiobjektide vähene atraktiivsus. Nõrgaks küljeks on veel aktiivsete turismiettevõtjate vähesus ja nende omavaheline puudulik koostöö ning turismiinfrastruktuuri puudulikkus.

Eelised turisti seisukohast:

1. Traditsioonilised spordi- ja kultuuriüritused.
2. Tugev ja tunnustatud teema (Kreutzwald)
3. Massiturismi* puudumine ja privaatsus, rahulik miljöö ning turvaline keskkond.
4. Pühendunud ja sihipäraselt tegutsevate Võru kultuuri kandjate ja asjatundjate olemasolu (nt Võru Instituut) ja oskuslik pärandikultuuri ärakasutamine.
5. Aktiivsed ja pühendunud turismiga tegelejate (eestvedajate) olemasolu. Kvalifitseeritud infotöötajatega ning seeläbi hästi funktsioneeriv turismiinfokeskus.
6. Hooldatud parkide ja haljasalade olemasolu ning linna üldine roheline.

7. Järved
8. Head majutus- ja toitlustusvõimalused
9. Maakonnakeskne asukoht

Puudused turisti seisukohast:

1. Vähene info liikumine ja nõrk koostöö turismiasjaliste vahel. Kohalike inimeste vähene teavitamine turismiarengu suundadest ja vajalikkusest ning nende ebapiisav kaasamine.
2. Kohalike ettevõtlike inimeste vähene leidlikkus turismi arendamisel.
3. Läbimõeldud sihipärase turundustegevuse puudumine, sh süstemaatiliste alusuuringute puudumine. Reklaammaterjalide ja -meenete vähene mitmekesisus.
4. Olemasolevate turismiressursside baasil on väljaarendatud vähe atraktiivseid turismitooteid.
 - Turismitoodete (sh ideede) ja teenuste ühekülgus (nt lastega peredele mõeldud ja madalhooaja toodete puudumine) ning ebaühtlane kvaliteet (vähene arendatus, puuduvad omapära rõhutavad tooted ja teenused).
 - Olulised turismiressursid (sh legendid Võrust – Kreutzwald, Kalevipoeg, Tiganiku puut), ujumisrannad, laululava, kaks muuseumit ja kirikud on vähe atraktiivsed – potentsiaal kasutamata.
5. Rahvusvaheliste (Peterburg, Riia) bussi-, lennu- ja raudteetranspordiliinide puudumine.
6. Vähe aktiivseid vaba aja veetmise võimalusi (konverents, sport, harrastused)
7. Imago kehv olukord, tundmatu linn
8. Vähe tuleb juurde uusi turismiobjekte

VÕRU MAAKONNASISENE KONKURENTS JA KOOSTÖÖ

Haanja – Rõuge – Vastseliina piirkonna iseloomustus

Suur osa Haanja-Rõuge piirkonda külastavatest inimestest teavad regiooni tänu Haanja kõrgustikule, mis kujutab endast imelist looduskaunist keskkonda ning hoiab endas Baltikumi kõrgeimaid mäetippe ning kauneimaid järvi. Suurt osa Rõuge ja Haanja valla territooriumist katab Haanja Looduspark.

Haanja-Rõuge piirkonnas on mitmeid huvipakkuvaid turismiobjekte, millest tuntumad on alljärgnevalt kirjeldatud.

Suur Munamägi on Haanja tuntuim ning suurima külastatavusega turismiobjekt. Igal aastal külastab seda Baltikumi kõrgeimat mäge üle 40 000 inimese (aastal 2005 50 000 inimest).

Rõuge Ööbikuorg on kuulsaim Rõuge ürgoru orgudest. Ööbikuorg on muistset linnamäge põhjast piirav 300 m pikkune ja 12-15 m sügavune org, mis kevadeti kajab ööbikulaulust. Ööbikuorus asub ka tuntud Vesioinas. Rõuge Suurjärv on Eesti järvedest kõige sügavam - 38 meetrit. Haanja kõrgustikul asub samuti eesti kõrgeim järv, Tuuljärv (275 m üle merepinna).

Rõuge Maarja kirik on lahutamatu osa Rõuge kui turismisihtkoha kuvandist. Kirik kõrgub üle kogu Rõuge aleviku, Rõuge järvestiku ning Ööbikuoru. Kirik on keskseks objektiks ka Võrumaa turismilool. Haanja Puhke- ja Spordikeskus on külalistele magnetiks talvisel

perioodil, kuna Haanjas on Eesti pikim lumeperiood ning seetõttu parimad talvemõnude nautimise võimalused.

Hinni kanjon asub Kahrila järve lähedal Haanja Looduspargi sihtkaitsevööndis, mis on looduspargi rangema kaitsekorraga vöönd. Enamkülastatavate Haanjamaa turismiobjektide hulka kuuluvad veel Viitina ja Rogosi mõisad. Viitina mõis on tuntud eelkõige tänu oma kunagisele valitsejannale Barbara Juliane von Krüdnerile. Rogosi mõis, mis asub Ruusmäel, on eesti ainuke omataoline kastellmõis ning pakub seeläbi kultuuri ja ajaloo huvilistele turistidele suurt huvi.

Vastseliina pakub turistidele mitmeid kultuurilisi vaatamisväärsuseid ja elamusi. Üheks põhiliseks turismiobjektiks on 14. sajandist pärit ordulinnus, mis lõplikult hävitati Põhjasõjas venelaste poolt. Linnuse jalamil, endise tähtsa Riia-Pihkva kaubatee ääres, asub Piiri kõrts. Kõrts koos hobupostijaamaga on ära märgitud 1695.aasta teedeatlases. Vastseliinas on vaatamisväärsusteks veel Vastseliina kirik ja kabel, Puutli kirik ja Puutli metsavendade mälestusmärk sealsetes metsades ennast varjanud metsavendadele. Vastseliina alevikus paikneb ka haavatud sõdurit kujutav Vabadussõja mälestusmärk.

Eelised turisti seisukohast:

1. Atraktiivne looduslik ja kultuuriline keskkond
2. Suhteliselt tihe majutusasutuste võrk
3. Mitmekesine turismiteenuste valik
4. Hea ligipääsutee maakonnakeskusest vallakeskustesse
5. Maakondlik ja piirkondlik ühisturundus
6. Tuntus sihtkohana siseturul
7. Suvine ja talvine hooaeg
8. Paiknemine lähedal Läti ja Vene piirile (turule)

Puudused turisti seisukohast:

1. Piiratud investeerimisressurss
2. Teenindus- ja turundusoskuste puudulikkus
3. Teenuse kvaliteedi ebaühtlus
4. Oskustööjõu puudus
5. Vähene koostöö teenuste pakkumisel
6. Suur osa turistidest läbib piirkonda majutumata
7. Piirkonna tervikliku kuvandi puudumine
8. Puudulik heakord
9. Puuduvad meelelahutusasutused

Setumaa

Võru maakonnas paikneb omanäolise ajaloo ja etnilisusega Setumaa. Setumaa asub Eesti kõige kagupoolemas nurgas. Hetkel on Setumaa administratiivselt jagatud Võrumaa, Põlvamaa ja Petseri rajooni vahel. Eestis hõlmab Setumaa Misso, Meremäe, Värskä ja Mikitamäe valdasid. Põhilisteks Setumaa vaatamisväärsusteks ja turismiobjektideks on Piusa Ürgoru matkarada, Setu Talumuuseum, Härma müür, tsässonid ning Setu talurahva kultuur.

Härma müür jaguneb Härma Mäemiseks ja Härma Alumiseks müüriks. Müür asub Piusa jõe ääres. Häma Mäemine müür ehk Keldri müür on Eesti kõrgeim devoni liivakivipaljand.

Härma Alumine müür ehk Kõlksniidu müür on oma murranguliste mitmevärviliste kihtide tõttu Piusa ürgoru üks kauneimaid müüre. Rahvast meelitab piirkonda ka Väraska sanatoorium. Setu Talumuuseum on elav muuseum, mis tutvustab 19.sajandi lõpu-20.sajandi alguse seto talurahvaarhitektuuri, vanu tööriistu, rikkalikku käsitööd. Praegu saab muuseumi kompleksis näha elumaja, aitasid, kõlgust, sauna, lauta, küüni, rehe, tõlla- ja vankrikuuri.

Setumaa kultuuri ja traditsioonidega saab tutvuda läbi Seto Kuningriigi päevade, Seto leelopäevade, lihavõttepühade ning mitmete kirikupühade kaudu.

Eelised turisti seisukohast:

1. Omanäoline kultuur ja traditsioonid, keel
2. Kaunis loodus
3. Väraska sanatoorium

Puudused turisti seisukohast:

1. Toetavate turismiinfrastruktuuride vähesus
2. Piirkonna üldine mahajäämus
3. Toitlustus ja majutuskohtade vähesus
4. Tolmuvabade teede vähesus, mis seovad erinevaid Setumaa keskusi

SARNASTE FUNKTSIOONIDEGA LÕUNA – EESTI PIIRKONDADE JA PIIRKONNAKESKUSTE KONKURENTSIALALÜÜS

Põlva linn ja maakond

Põlvamaa loodus on mitmekülgne ning meelitab turiste mitmete turismiatraktsioonidega. Põlva maakonnas on paljud turistid leidnud huvipakkuvaks külastuskohaks Piusa jõe ürgorus paiknevad Devoni liivakivi paljandid – Suure ja Väikse Taevaskoja. Ringkäigul võib Taevaskojas imetleda Neitsikoobast, Salakuulaja kivi ja Emalätet. Piusa Ürgoru matkarada on populaarne nii siseturistide kui väliskülastajate hulgas. Praeguseks juba suletud Piusa koopad on samuti turiste meelitavateks atraktsioonideks. Järjest rohkem suureneb ka Meenikunno raba külastatavus.

Põlva linna põhilisteks turismiobjektideks on bernhardlaste mungaordu piiskopi poolt loodud Põlva Maarja kirik, Eesti kultuuriloo suurkuju Jakob Hurda mälestussammas ning Kultuurikeskus, mis 1991. tunnistati Eesti Vabariigi parimaks ehitiseks. Täna leiab sellest hoones Maarja galerii püsivate kunstinäitustega, kohviku, tantsu- ja kontserdisaali, kunstikooli ning noortegalerii.

Põlva vallas paikneb Intsikurmu metsapark, kus on traditsiooniliselt aastaid toimunud laulupeod ning mis mahutab 3500 lauljat. Vaba aja veetmise kohaks on Põlvas veel paisjärv, mille ääres leidub mitmeid mänguväljakuid ning jalutusradasid. Omapärane on järve saarel olev valgusinstallatsioon, kus pimeduse saabudes särab 150 erivärvilist laternat.

Kuigi Põlvamaa ja Põlva linna külastavust ei ole loendatud, võib ligikaudse hinnangu andmisel lähtuda olulisemate turismiobjektide külastatavusest. Taevaskoda külastab aastas ligikaudu 55 000 inimest, Talurahvamuuseumi ligikaudu 11 000 inimest ning Põlva turismiinfokeskust 5606 turisti.

Eelised turisti seisukohast:

1. Põlva linna ümbritseb kaunis loodus
2. Maakonnakeskus

3. Mitmekesisus: vaba aja veetmise võimalused, sport ja kultuur, toitlustus, teenindus
4. Puhas linnakeskkond

Puudused turisti seisukohast:

1. Vähe turismiobjekte linnas ja korrast ära
2. Linna imago väljaarendamata, tundmatu koht
3. Puudub turismiatraktsioon, esmane põhjus tulla Põlvasse vaba aega veetma
4. Vähe võimalusi õhtusteks meelelahutusteks
5. Suvisel kõrghooajal majutuskohtade nappus
6. Puuduvad suurüritused
7. Väike koostöö tegijate vahel
8. Turismitoote hooajalisus

Valga linn ja maakond

Valga maakond on tuntud nii Eesti siseselt kui ka rahvusvaheliselt kui aktiivne talispordi piirkond. Valgamaa pakub mitmeid vaba aja veetmise võimalusi. Piirkonna üheks tuntumaks vaatamisväärsuseks on Sangaste loss. Atraktiivsed on veel Taagepera mõisakompleks, Helme ordulinnuse varemed ning Barclay de Tolly mausoleum.

Valga linnas ja selle ümbruses on mitmeid külastajatele atraktiivseid turismiobjekte.

Omapärane puitarhitektuuri näide Valgas on 1865. aastal valminud ühekorruline tornikestega Raekoda. Hetkel kasutavad Raekoja ruume linnavolikogu, turismiinfokeskus ja äriinfokeskus. 1816.a. valminud Jaani kirik on ainus ovaalse põhiplaaniga kirik Eestis. Barokses stiilis ehitatud kirikus on ainus omataoline mängukorras orel Eestis. Kiriku seinal on mälestustahvel Eesti Vabadussõjas Lõunarindel langenud soome Põhja poegadele. Valgas asub ka 1897. – 1898. aastatel ehitatud viiekuplilise kellatorniga Issidori kirik ning tornita Rooma Katoliku kirik. Valga linna vanimaks ehitiseks on Riia tänaval paiknev kabel.

Valga linna muuseumi väljapanek kajastab linna- ja maakonnaga seotud looduslugu, ajalugu ning kultuurilugu. Vaatamisväärsusteks on linnas veel raudteejaama hoone, Saksa pangahoone, kus hetkel töötab Valga Maavalitsus, Valga Kultuurikeskus ning Valga Keskraamatukogu hoone. Valga linna ilmestavad veel Alfred Neulandi mälestusmärk ning Vedur-mälestusmärk. Alfred Neulandi graniitalusel pronksbüst püstitati esimese eestlasest olümpiavõitja 100. sünniaastapäeval Valga südalinna. Vedur-mälestusmärk paigaldati aastal 1997 ning see tähistab 110 aasta möödumist rongiühendusest Pihkva-Valga-Riia vahel. Turismiobjektideks on veel Vabadussõjas langenute mälestusmärk ning Vene ja Saksa sõjavangilaagri mälestuspaik Priimetsa kalmistul. Aktiivse vaba aja veetmise võimalusi pakuvad Pedeli virgestusala, kus on võimalik ujuda ja veeta aega matkaradadel ning uus spordihall.

Eelised turisti seisukohast:

1. Transiidikoridor
2. Kasvav spordivõistluste arv
3. Piiripunkt
4. Unikaalne kaksiklinn kogu Baltikumis
5. Hubane väikelinna atmosfäär
6. Vajalik infrastruktuur on osaliselt heas olukorras ja vastavad institutsioonid tegutsevad:
7. Olemasolevad kultuuriasutused

8. Monumendid, mis tähistavad ajaloolise tähtsusega sündmusi või inimesi
9. Osaliselt on turismiobjektid juba praegu hästi viidastatud
10. Turismiinfokeskused töötavad hästi ja turismialase teabe haldamine toimib efektiivselt
11. Elav noorte-elu
12. Asukoht marsruudil Riist Tartusse

Puudused turisti seisukohast:

1. Puudub kvaliteetne turismigruppide majutusvõimalus
2. Restoranidel, baaridel ja kohvikutel puudub omanäolisus
3. Teenindusettevõtted pole eriti kliendisõbralike tööaegadega
4. Keelebarjäär
5. Puuduvad selged ja eristuvad vaatamisväärsused
6. Valgas ei tööta litsentseeritud giide
7. Kuultuurilugu ja ajalugu ei osata esitada atraktiivsel moel
8. Transiitreisijad on pigem orienteeritud sujuvale piiriületusele ja ei taha raisata aega pikemaks peatuseks
9. Vaba aja veetmise võimalused on suhteliselt napid
10. Piiri- ja passikontroll raudteel häirib rongireisijate vaba ja mugavat liikumist

Otepää vald

Valgamaal asuv Otepää vald on eelkõige tuntud oma sportimisvõimaluste laia valiku poolest. Otepääl toimuvad mitmed riiklikud ja rahvusvahelised spordiüritused, mis meelitavad piirkonda palju turiste. 2005. aastal külastas Otepääd ligikaudu 190 000 inimest.

Otepääl on kaks turismihooaega – talv ja suvi. Talvel on võimalik veeta aega erinevatel suusaradadel (nt Kekkose suusamatkarajal, Tehvandi Spordikeskuses), suvel meelitab turiste Pühajärv. Aastaringelt pakub oma teenuseid puhkajatele ja ärituristidele Pühajärve Puhkekeskus.

Otepää linnas on vaatamisväärsusteks Eesti Lipumuuseum ja Suusamuuseum, Otepää Linnamägi, Energiasammas, looduspark ning Pühajärv. Otepää linnamägi oli tuntud muistse eestlaste maalinnana. Otepää vallas paiknevad Väike Munamägi ja Harimäe vaatetorn ümbruskonnaga tutvumiseks.

Eelised turisti seisukohast:

1. Kaunis, vaheldusrikas loodusmaastik
2. Turvaline ja puhas keskkond
3. Rikkalik ajaloo ja kultuuripärand
4. Hea teenindussfäär
5. Kaasaegne infrastruktuur
6. Pidevalt uute turismitoodete ja -teenuste turuletoomine
7. Head võimalused aktiivseks puhkuseks
8. Rahvusvahelised üritused – palju turiste
9. Palju majutusettevõtteid
10. Hea teenindusvõrk

Puudused turisti seisukohast:

1. Majutuskohtade puudus kõrghooajal

2. Kohati halb infrastruktuuri kvaliteet
3. Ülerahvastatus kõrghooaegadel

Viljandi linn ja maakond

Viljandimaa on tuntud kui mulkide maa – kauni looduse, mulgi keele ja kultuuriga piirkond. Ühe osa Viljandimaast moodustavad omapärase looduskeskkonnaga Soomaa, ammendamatu puhkevõimalustega Võrtsjärv ning Olustvere mõisakompleks.

Viljandi linna turismiressurssideks, analoogiliselt paljude Eesti linnadega, on ajaloo- ja kultuuripärand ning atraktiivne looduskeskkond. Viljandi maakirikuna tuntud Pauluse kirik ehitati aastail 1863-1866, kasutatud on eelkõige tollal moesolevaid inglispäraseid nn. tudorgootika vorme.

Jaani kirik, mis 1464.a. ehitati fransisklaste kloostriks, on hetkel tuntud nii pühakoja kui kontserdipaigana. Jaani kiriku vastas asub Viljandi mõisa peahoone. 19. saj pärit turuplatsi (praeguse kindral Laidoneri platsi) ääres asub 1780.a. pärit vana apteegi hoone, milles alates 1942.a. asub Viljandi Muuseum. Viljandi Vana Veetorni tippu on rajatud vaatetorn, millest avaneb vaade kogu linnale. Üks vanemaid linnas säilinud kivimaju on Viljandi Raekoda. Raekoja kõrvalt saab alguse 158 astmeline Trepimägi, mis rajati eelmisel sajandivahetusel linna ja järve ühendustee parandamiseks. Huvitavaks vaatamisväärsuseks on ka Viljandi ordulinnuse varemed. Ugala teater ja Kultuurikolledž aitavad hoida Viljandis kultuurivaimu värskena.

Eelised turisti seisukohast:

1. Pärimusmuusika festival
2. Mulgikultuur
3. Rahulik, turvaline ja meeldiv keskkond
4. Miljööväärtuslik ja unikaalne looduskeskkond
5. Mitmekülgsed vaba aja veetmise võimalused
6. Rikas ajaloopärand

Puudused turisti seisukohast:

1. Keskmisest vähem aktiivse vaba aja veetmise võimalusi

Tartu linn ja maakond

Tartu maakond on kauni loodusega ning rikkalikku kultuuri- ja haridusvõimalusi pakkuv Lõuna-Eesti maakond. Looduskeskkonda ilmestavad Emajõgi, voorestikud ja mõhnastikud, kultuurimaastiku muudavad omanäoliseks Peipsiveere vanausulised. Tartu maakond pakub huvitavaid vaba aja veetmise võimalusi alates Tartu Observatooriumi külastamisest kuni erinevate mõisakomplekside vaatlemiseni.

Tartu linn on eelkõige tuntud kui ülikoolilinn ning Tartu Ülikooli peahoonet tulevad imetlema enamasti kõik Tartut külastavad inimesed. Tartu on väga muuseumiderohke linn – võimalik on külastada näiteks Eesti Rahva Muuseumi, Eesti Spordimuuseumi, Eesti Postimuuseum ning paljusid teisi. Linna vaatamisväärsusteks on kõik kirikud, Inglise ja Kuradi sillad, Tartu Raekoda ja Raekoja plats, Toomkiriku varemed koos Tartu Ülikooli ajaloo muuseumiga jpm.

Tartu linn pakub väga suurt vaba aja veetmise valikut – endale sobiva leiavad nii loodussõbrad, ajaloo- ja kultuurihuvilised kui ka aktiivse puhkuse veetjad.

Eelised turisti seisukohast:

2. Rikkalik valik vaatamisväärsusi ja meelelahutusvõimalusi
3. Hea asukoht
4. Hea õhkkond
5. Hästi viidastatud
6. Teadusturism
7. Tuntud ja traditsioonilised üritused
8. Linna ajaloolise kuvandi esilolek

Puudused turisti seisukohast:

1. Aktiivseid vaba aja veetmise võimalusi vähe (mitu päeva pole Tartus midagi järjest teha)
2. Tartu lähedaste piirkondade rakendamatus turismis
3. Madal teeninduse tase tootlustussektoris
4. Tervise- ja raviturismi võimalused rakendamata
5. Killustatud infomaterjal

KONKURENTSIANALÜÜS EESTI TURISMIREGIOONIDE LÕIKES – LÄÄNE – EESTI JA SAARED, VIRUMAA NING LÕUNA – EESTI.

Lääne-Eesti piirkond

Lääne-Eesti regiooni kuuluvad nii Pärnumaa, Läänemaa kui ka saared. Enim turiste meelitab piirkonda suvepealinn Pärnu poolt pakutavad vaba aja veetmise võimalused ja Saaremaa puhkused spaas, loodussõpradele pakub huvi ka Matsalu piirkond. Pärnu piirkonna eelisteks on majutus- ja toitlustusteenuste mitmekesisus, traditsiooniliste kultuuriürituste paljusus ning tuntus kuurortlinnana. Nõrkusteks on jõeresursside alakasutatus, suplusrandade infrastruktuuri puudulikkus, reisisadama puudumine ning teeninduse ebaühtlane kvaliteet. Läänemaa põhilisteks tugevusteks on kaunis looduskeskkond ja liivarannad, tugev tõmbekeskus Haapsalu näol, tuntus linnuvaatluspiirkonnana, Matsalu Rahvuspark ning massiturismi puudumine. Samas võib puudustena välja tuua olemasolevate ressursside väärtustamatust, teenusepakkujate nappust, infrastruktuuri madalat taset, maakonna pärandi arendamise nõrka taset, vähest infot Läänemaa kohta ning omavalitsuste nõrka koostööd turismi arendamiseks.

Lääne-Eesti suuremad saared – Saaremaa ja Hiiumaa – on kujunenud aktiivselt külastatavaks turismipiirkonnaks. Saared tõmbavad nii oma mitmekülgse looduse kui ka kultuuriga. Saaremaa on eelkõige tuntud oma Kaali meteoriidikraatri, tuulikute, SPA ja saare murraku poolest, Hiiumaa aga Kõpu tuletorni ja Kassari saare poolest. Lääne-Eesti saared meelitavad turiste erinevatest sihtgruppidest ning on populaarseimaks puhkekohaks Tallinna ja Pärnu järel. Saarte eeliseks turismiturul konkureerimiseks on tugev looduslik (kadakad) ja kultuuriline eripära, tuntus välis- ja sisekülastajate hulgas, väljakujunenud brändid, mereäärne asukoht ning turvaline keskkond. Lääne-Eesti saarte puudusteks võib pidada omavahelist vähest koostööd, kesist transpordiühendust, info halba kättesaadavust, hooajalisust,

pakkumisekeskseid teenuseid ja tooteid, turismiobjektide vähest atraktiivsust ning turunduse nõrkust.

Ida- ja Lääne-Virumaa

Virumaa on ühine nimetaja Ida- ja Lääne-Virumaale. Virumaast ning eriti Ida-Virumaast on kujunemas nõutud reisisihtkoht. Ida-Virumaa pakub turistidele mitmeid vaatamisväärsuseid: ajaloolised mõisad, pankrannik, Narva linn, aherainemäed ja palju muudki. Lääne-Virumaa on eelkõige tuntud seal asuva Lahemaa rahvusparki, Pandivere kõrgustiku ning mitmete mõisate järgi. Ka Rakvere linnus on omaette vaatamisväärsuseks.

Virumaa eelisteks teiste piirkondadega konkureerimiseks on rikkalik loodus ja kultuuripärand (Lahemaa, mõisad, pankrannik), tööstuspärand (kaevandus, Kunda), sadamakohad ja Tallinna lähedus. Puudustena võib välja tuua viitade vähesuse, piirkonna ühtse turismimarsruudi puudumise ning hooajalisuse.

Lõuna-Eesti

Lõuna-Eestis laiuvad uhked metsad, kuppelmaastik vaheldub kaunite jõgede ja järvesilmadega, ürgset ja puutumatu loodust on võimalik nautida rahvusparkides ja looduskaitsealadel.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Lõuna-Eesti suurimaks tugevuseks on sinne kultuuripärand ja traditsioonid, samuti ka looduslikud ressursid, mis sobivad nii aktiivseks puhkuseks kui ka lihtsalt stressist vabanemiseks. Nõrkustena joonistub hetkel tugevamalt välja teeninduse madal kvaliteet ja töötajate kvalifikatsiooni puudumine erinevates turismiga seotud valdkondades, investeeringute vähesus piirkonda ning sellest tulenevalt ka infrastruktuuri väljaarendamatus.

KONKURENTSIANALÜÜS RAHVUSVAHLISEL TASANDIL – PÕHJA – LÄTI JA LEEDU TURISMIPIIRKOND

Põhja – Läti turismipiirkond

Läti on väike Läänemereäärne riik iidse ajaloo ja traditsioonidega. Siin asub sadu turismiobjekte, mis pakuvad huvi igapäevale. Loodusenautijatele on siin nii rahulik Riia laht kui ka Läänemere avameri, nii rahvusparkid, kiirevoolulised jõed kui ka järved, mille kallastel on säilinud suured metsad. Ajaloohuvilistele pakuvad kindlasti huvi keskaegsed lossid ja muistsete lätlaste kultuur. Läti olemust peegeldab ka Riia vanalinn, kus võib leida leiate nii suurepäraseid arhitektuuri mälestusmärke kui ka kõige erinevamaid klubisid ja kõrtse. Lätis on palju kauneid kirikuid – nii vanaaegseid, kui ka kaasaegseid. Iga Läti regioon on omanäoline ja huvitav. Põhja-Läti pakub näiteks loodushuvilistele matkamisvõimalusi Gauja ürgorus, ajaloo huvilistele erinevate kirikute ja lossivaremete külastamise võimalusi ning mitmeid muid vaba aja veetmise võimalusi.

Põhja-Läti turismipiirkonna eelisteks on see, et piirkond on vähekülastatud ja seetõttu huvitav. Pealegi on Läti Kesk- ja Lõuna-Euroopast tulijatele lähemal ning reisil esimeseks peatuseks. Üldiste puudustena on Põhja-Läti turismipiirkonna puhul välja toodud turismiinfrastruktuuri kehv olukord. Infotahvlite puudumine, korrastamata teed ja teeääred.

Leedu turismipiirkondade konkurentsianalüüs Palanga ja Kura sääre puhkepiirkondade näitel.

Leedu on tuntud oma kuurortlinnade, puhaste väikelinnade ning liivaste mererandade poolest. Leedu tuntumateks turismipiirkondadeks on kaunite liivarandadega Palanga, Klaipeda ja Kura sääre puhkekohad. Kura sääre on Leedu rannikul Kura lahe äärde joonistuv poolsaar. Neringa on kuurort nimetatud pikk-peenikesel Kura säärel. Neringal on vaatamisväärsusteks preisi stiilis rannapromenaadid ja väikesed kalurimajakesed. Puhtast liivast kohati vaid 400 m, teisel 1,5 km laiune maariba on 1991. aastast Leedu rahvuspark ja 2000. aastast võetud UNESCO maastikukaitsealade nimestikku. Palanga on Leedu populaarseim Balti mere äärne kuurort, mis on kuulunud tänu oma valgetele liivarandadele, tervisekoolile, uhkele sadamakaile, laulufestivalidele.

Lisaks kaunile loodusele leiab Leedust veel müstilise puuskulptuuride pargi ja miljonitest ristidest koosneva Ristide mäe. Palanga ja Kura sääre puhkepiirkonna eelisteks on kaunid liivarannad, ilus looduskeskkond ning hea hinna ja kvaliteedi suhe. Negatiivseks küljeks on peetud suveperioodidel valdavalt massiturismi piirkonnaks olemist.

3.2.2. Võrdlusanalüüs

Turujaotus hetkel

Võru linna külastab aastas ligikaudu 100 000 – 120 000 inimest, kellest pooled ka linnas peatuvad. Hinnang on antud lähtudes Suure Munamäe, Haanja ja Rõuge turismipiirkonna külastatavusest, sest Haanjasse ja Rõugesse suunduv tee läbib Võru linna. Võru linn, Haanja ja Rõuge moodustavad turismikolmnurga, milles Võru etendab hetkel nõrgima lüli rolli. Haanja ja Rõuge on suutnud oma turismiressursid paremini ära kasutada kui Võru ning tutvustada ennast ka välisurgudel. Samas ei saa eirata fakti, et Haanjas asub Baltimaade kõrgeim tipp Suur Munamägi ning väliskülastajad saavad piirkonda just antud turismiobjekti külastamiseks. Probleemiks Võru linna külastatavusel on hetkel asjaolu, et reisijad läbivad Haanja-Rõuge piirkonda liikudes läbi Võru linna, kuid linnal puudub oskus ahvatleda turiste Võrus peatuma. Erandiks on seejuures Võru Folkloorifestival, mis meelitab külastajaid erinevatest maadest kohale konkreetse ürituse toimumisajaks.

Võru linna konkurentsianalüüsis on otseste konkurentidena välja toodud Haanja-Rõuge-Vastseliina piirkond Setumaa Valga linn Põlva linn Otepää, Viljandi.

Hinnatud on kuute valdkonda: turismiobjektide/vaatamisväärsuste valik, aktiivse vaba aja veetmise võimalused, üritused, turismiinfrastruktuur (majutus/toitlustus/teenindus), tuntus turismisihtkohana ning turismiteenuste üldine kvaliteet. Loetletud valdkondadele on omistatud erinevad osakaalud vastavalt külastajate eelistustele ja soovidele. Suurima kaaluga on turismiobjektide valik, sest eelkõige saabub turist piirkonda vaatamisväärsustega tutvuma ning aktiivseid vaba aja veetmise võimalusi otsima. Külastaja jaoks on oluline veel heal tasemel turismiinfrastruktuuriolemasolu, natuke vähemolulisteks aspektideks on üritused ja turismiteenuste üldine kvaliteet. Suhteliselt suure osakaaluga on konkurentide võrdlemisel tuntus turismisihtkohana – klient külastab üldjuhul piirkondi, mis on tuntumad ning mida sõbrad-tuttavad on soovitanud.

Hinnatavaid valdkondi on iga konkurendi (k.a. Võru linn) lõikes hinnatud punktidega 1 kuni 5. Võrdluskaalal omab 1 punkt hinnangut „Väga halb”, 2 punkti „Halb”, 3 punkti „keskpärane”, 4 punkti „Hea” ja 5 punkti „Väga hea”. Parima tulemusega on hinnatud konkurenti, kellel on teistega võrreldes parim tulemus. Antud hinnang on koostatud arengukava töögrupi poolt ning võrdlus on läbiviidud nii sise- kui ka välisturisti seisukohale toetudes. Võrdlusanalüüs on läbi viidud arvestades antud piirkondade üldist taset, mitte üle Eestilist taset.

Konkurendid

1. Rõuge - Haanja - Vastseliina piirkond
2. Setumaa
3. Valga
4. Põlva
5. Otepää
6. Viljandi
7. Võru

Hindamine

1. Väga halb
2. Halb
3. Keskpärane
4. Hea
5. Väga hea

Tabel 2. Otseste konkurentide võrdlusanalüüs siseturisti seisukohast

	kaal	1	2	3	4	5	6	7
Turismiobjektide/vaatamisväärsuste valik	0,3	5	4	2	2,5	2,5	3,5	3
Aktiivse vaba aja veetmise võimalused	0,15	3	2,5	1,5	2,5	4,5	3	2
Üritused	0,1	2,5	3,5	1,5	2	4	3,5	3
Turismiinfrastruktuur (majutus/toitlustus/teenindus)	0,15	3,5	2,5	2	2	4	4	3
Tuntus turismisihtkohana	0,2	5	4,5	1,5	1,5	5	4	2,5
Turismiteenuste üldise kvaliteedi maine	0,1	4	3,5	3	3	4,5	3,5	3,5
Kokku (kaalutud summad)	1	4,13	3,55	1,88	2,23	3,89	3,6	2,8
Positsioon		1	4	7	6	2	3	5

Tabel 3. Otseste konkurentide võrdlusanalüüs välituristi seisukohast

	kaal	1	2	3	4	5	6	7
Turismiobjektide/vaatamisväärsuste valik	0,3	4,5	1,5	2,5	2,5	3,5	4	3,5
Aktiivse vaba aja veetmise võimalused	0,15	4	1,5	2	2,5	4,5	2,5	2,5
Üritused	0,1	3	3,5	2	3	4	4	3,5
Turismiinfrastruktuur (majutus/toitlustus/teenindus)	0,15	4	2	3,5	2,5	5	4	3,5
Tuntus turismisihtkohana	0,2	3	3	3	2	4,5	4	2
Turismiteenuste üldise kvaliteedi maine	0,1	4,5	3	3	2,5	4	4	4
Kokku (kaalutud summad)	1	3,9	2,23	2,68	2,45	4,18	3,78	3,1
Positsioon		2	7	5	6	1	3	4

Võru linna otseste konkurentide võrdlusanalüüsi alusel (tabel 2) selgus, et siseturisti seisukohalt on Haanja-Rõuge piirkond turismivaldkonnas Võru linnale üks suurimaid konkurente koos Otepää ja Viljandi linnaga, välituristide seisukohast on suurimaks konkurendiks Otepää (tabel 3). Otepää, Haanja-Rõuge ja Viljandi on edukalt kasutanud ära olemasolevad loodusressursid ning taganud piirkonnale vajaliku turismiinfrastruktuuri. Haanja-Rõuge piirkond on Võrule nii konkurendiks kui ka potentsiaalseks koostööpartneriks. Seetõttu tuleks Võru linna turismi edaspidises arendustöös rohkem tähelepanu pöörata koostööle Haanja-Rõuge piirkonnaga nii ürituste korraldamisel kui ka ühtse turismipiirkonna kuvandi loomisel. Koostöö kaudu saaks leevendada nii Haanja – Rõuge kui ka Võru puudusi ning kujundada antud piirkonnast tugev Lõuna-Eesti turismikeskus.

Tugevaimaks otseks konkurendiks Võrule on Otepää ning ka Viljandi linn. Otepää on üldtuntud kui spordi- ja puhkekeskus ning Viljandi kui kultuurilinn. Kui Haanja-Rõuge piirkond on Võrule nii konkurendiks kui ka koostööpartneriks, siis Otepää ja Viljandi kujutavad endast tugevaid vastaseid, kellel antud hetkel on turismiarengus tuntavaid eeliseid. Otepääd külastab aastas ligikaudu 190 000 inimest ning külastatavus suureneb mitmekordselt suusatamise suurvõistluste ajal. Otepää trumpideks on tuntus rahvusvahelisel tasandil ning lai valik aktiivseid vaba aja veetmise võimalusi. Viljandi linn pakub Võru linnale tugevat konkurentsi omanäolise ja populaarse Viljandi Pärimusmuusikafestivali ning mulgikultuuri tõttu. Viljandi folkloorifestival on antud hetkel omandanud rahvusvahelise kuulsuse ning seetõttu reisivad festivali külastajad Viljandisse mitmetest riikidest. Viljandi vaatamisväärsusteks on veel Viljandi järv ja lossivaremed. Võru linna eeliseks Viljandi ees on asjaolu, et Viljandi linnal puudub tugev tagamaa nagu on Võrul Haanja-Rõuge piirkonna näol.

Nii Viljandi kui ka Otepää põhilisteks eelisteks on väljakujunenud imago ning rahvusvahelisel tasandil tuntud traditsioonilised üritused. Seejuures on paremas olukorras Otepää, mis on puhkajate seas populaarne nii suvel kui ka talvel. Otepää ja Viljandi on oma arengukavades välja toonud turismivaldkonna puudusteks vähesed aktiivsed vaba aja veetmise võimalused ning antud puudus on probleemiks ka Võrule. Võru linn ei oma eelist antud konkurentide ees isegi kauni looduse poolest, sest nii Viljandi kui ka Otepää on tuntud kui rahulikud, puhta ja roheline keskkonnaga väikelinnad. Põhiline perspektiivne eelis antud linnade ees on Võru keel ja säilinud kultuuritraditsioonid, mis hetkel veel on vähekasutatud ressursid.

Setumaa, Põlva ja Valga linnad on turismikeskustena Võru linnast tunduvalt nõrgemad. Põlva linna külastavad eelkõige turistid, kes on saanud Piusa liivakoopaid ja Taevaskoda külastama (ligikaudu 50 000 inimest aastas). Põlva linna tugevused väljenduvad ümbritseva looduskeskkonna võimalustes ja puhtas linnakeskkonnas, kuid need tugevused ei anna antud konkurentide hulgas eeliseid. Valga linna eelisteks on piiripunkt, teatud hulk vaatamisväärsuseid ning unikaalse kaksiklinna imago. Mõlemad linnad on oma puudustena välja toonud oskamatus kultuuri- ja ajaloo pärandiliste ressursside ära kasutamisel.

Setumaa on väga omanäoline piirkond, mis oma keele ja traditsioonidega eristub tugevasti järjest rohkem globaliseeruvast maailmast. Setumaa põhiliseks puuduseks on oskamatus (tahe) turustada oma piirkonna turismiressursse ning mahajäämus võrreldes ülejäänud Eestiga.

Eelnevalt käsitletud otseste konkurentide analüüsil ei kajastatud Tartu linna paiknemist konkurentsi skaalal. Tartu linn eristub teistest Võru linna otsestest konkurentidest juba suuruse ja rahvaarvu alusel ning ka vaatamisväärsuste taseme poolest. Lisaks on Tartu linnal oluliselt suuremad finantsressursid korraldamaks suurüritusi (nt Hansapäevad) ning tegemaks investeeringuid turismiobjektidesse. Tartu linn on oma ülikoolilinna kuvandi tõstnud rahvusvaheliselt tuntud ja tunnustatud tasemele ning arendanud ka uue turisminišši teadusturismi näol.

Maakondade lõikes konkureerib Võru linn turismi valdkonnas hetkel ühe osana Võru maakonnast ning regioonitasandil Lõuna-Eesti regiooni koosseisus. Maakondadevahelises konkurentsis on Võrumaa konkurentideks Põlvamaa, Valgamaa ja Tartumaa. Antud maakondade tähtsamatele turismi piirkondadele toetudes on koostatud ka eelnev otseste konkurentide analüüs. Regioonide lõikes on konkurentidena välja toodud Eesti kõige külastatavamad piirkonnad: Lääne-Eesti koos saartega, Virumaa ja Lõuna-Eesti. Antud hetkel on turismivaldkonnas eelis Lääne-Eestil: külastatavaimad piirkonnad on Pärnu ja Saaremaa. Saaremaa on kujunenud lühikese ajaga atraktiivseks puhkepiirkonnaks, sest seal on suudetud turistile pakkuda kogu maakonda ühtse turismiobjektina, mis omakorda sisaldab palju erinevaid vaatamisväärsusi. Samas ei tohiks konkurendina välistada Virumaad. Lääne- ja eriti Ida-Virumaa külastatavus on viimastel aastatel tõusvas joones kasvanud, sest järjest rohkem on hakatud ära kasutama sealseid turismiobjekte, mereranda ning kultuurilist erinevust. Samuti on Ida-Virumaa kujundanud oma olemusele vastava turisminišši, pakkudes turistidele meelelahutust töösturismi näol.

Rahvusvahelisel tasandil konkureerib Võru Eesti riigi koosseisus. Maailmas teatakse Eestit pigem ühena Balti riikidest ning seetõttu saab Eesti riigi otsesteks ja Võru linna kaudseteks konkurentideks lugeda naaberriike Lätit ja Leedut. Maailma Turismiorganisatsiooni andmetel nõudlus Baltimaade kui uue reisisihtkoha järele kasvab ning sellest järeldudes võib väita, et turist seisab valiku ees – kas külastada kõiki Balti riike või valida kindel sihtkoht? Leedu ja Läti eeliseks on asjaolu, et Euroopast tulevad autode või bussidega reisijad ületavad

kõigepealt Leedu ja Läti piire ning olles rahul sealsete puhkamisvõimalustega ei pruugigi Eestisse edasi suunduda. Samas on turistid oma reisisihtkohtade otsimisel väga valivad. Näiteks saksa turistid eelistavad EAS Turismiarenduskeskuse andmetel reisida rohkem Eestisse ja Leedusse kui Lätisse; nooremad saksa päritolu inimesed eelistavad külastada Eestit ning vanemad inimesed Leedut. Seetõttu on Läti ja Leedu tõsiseltvõetavad konkurendid turismiturul ning Võru piirkonnal on ennast üsna raske antud tasandil atraktiivse turismisihthohana turustada. Leedu ja Lätiga konkureeritakse Eesti riigi koosseisus.

3.2.3. Konkurentsistrateegia

Võru linn moodustab koos Haanja ja Rõugega turismikolmnurga, milles Võru osa on veel väike ja nõrk. Praeguse olukorra parandamiseks peab Võru linn tegema Haanja ja Rõugega koostööd ning tugevdama oma positsiooni maakonnakeskusena.

Arendatavaks valdkonnaks on ka ühtse turismitoote ning tutvustava sõnumi väljatöötamine, mis tooks välja Võru omapära. Võru linna omapäraks on tugev Fr. R. Kreutzwaldi kultuuripärand, võru keel, Folkloorifestival ning omanäoline puitarhitektuur. Tuleviku eeliseks turismialases konkurentsiks on oma piirkonna eripära, keele ja traditsioonide säilitamine, mida kiiresti globaliseeruv maailmas hinnatakse kõrgelt. Võru linn toob oma pärandi külastajateni läbi ürituste ning aktiivse turunduse.

3.3. Visioon, eesmärgid ja strateegiad

3.3.1. Visioon

VISIOON 2025

Võru on 2025 aastaks Lõuna-Eesti ihaldusväärsim, *ummamuudu* ehk omanäolisel pärandil* põhinev turismisihthoht

*kultuur, eluviis, arhitektuur, loodus, inimesed jne

3.3.2. Eesmärgid

EESMÄRK 2016

Aastaks 2016 on Võru koos Haanja ja Rõugega Kagu-Eesti tähtsaim tõmbekeskus*

*magnet, mille pärast piirkonda tullakse

Eesmärgi indikaatorid:

- külastajate arvu tõus 100 000 inimeselt 144 000 inimeseni aastal 2010 mõõdetuna turismiinfopunktis ning turismiga tegelevate ettevõtjate juures
- ööbimiste arvu suurenemine 26 761 inimeselt 40 000 inimeseni mõõdetuna Võru linna majutusasutustes
- turistidele suunatud ürituste arvu suurenemine kuult suuremalt ürituselt 10-le 2010. aastaks
- linnavalitsuse turismiinvesteeringute mahu suurenemine 480 000 kroonilt 2006. aastal 700 000 kroonile 2010. aastaks.
- turismiobjektide seisukorra parandamine mõõdetuna tunnustatuse ja meedias kajastamise põhjal. Seni on tunnustuse saanud Võru Folkloorifestival ja Kubija hotell
- külastajate hinnangu paranemine küsitlus-uuringute põhjal. Hetkel ei ole külastajate uuringuid tehtud ning seetõttu ei saa hinnangute kasvu numbrites näidata.

Eesmärgi saavutamiseks peab olema:

- Ühtne sõnum elamusest
- Väljaarendatud toode (toote funktsioneerimine)
- On saavutatud tuntus ja ka nõudlus oma sihtgruppide seas
- Stabiilne turismiteenuste kvaliteet
- Turismiasjaliste koostöö sünergia

3.4. Strateegiad

Järgnevad arengustrateegiad on koostatud töögrupi poolt SWOT-analüüsi tulemusi ristates. Kõikide võimalike strateegiate leidmiseks on ristatud tugevusi ja võimalusi, nõrkusi ja võimalusi, tugevusi ja ohtusid ning nõrkusi ja ohtusid. Antud tegevuse tulemusena on valminud Võru linna turismi arengustrateegiad, mida järgides saavutatakse eesmärk.

Tugevuste - Võimaluste strateegiad

1. Suurendada Võru linna osakaalu Eesti turismi kuvandis läbi traditsiooniliste ürituste, tunnustatud teema ja pärandikultuuri.
2. Identiteedi ja pärandiga keskkonna arendamine (hoidmine) koostöös Võru Instituudi, asjatundjate ning turismitöötajatega.
3. Ürituste korraldamine madalhooaegadel ning ettevõtjate innustamine madalhooajatoodete väljatöötamisel.
4. Olemasolevate ürituste, tunnustatud teema ja keskkonna abil muutuda üheks Baltikumi turismisihpunktiks koos Rõuge-Haanjaga.
5. Uute sihtgruppide huvide arengule vastavalt kohandada neile nõutavate turismitoodete pakkumist.
6. Ühtsel kultuuril ja keskkonnal baseeruvad turismitooted, mida arendatakse koos naaberomavalitsustega.
7. Info- ja kommunikatsioonistrateegial baseeruv pärandi tutvustamine.

Nõrkuste - Võimaluste strateegiad

1. Sihipärase turismiturunduse käivitamine ja kaasaegsete kommunikatsioonitehnoloogiate kasutamine.
2. Koostöö arendamine lähipiirkonna turismiasjalistega.
3. Järjepideva ja regulaarse turismiasjaliste ning ettevõtlike inimeste informeerimine kohalikest, üle Eestilistest, rahvusvahelistest trendidest ja prognoosidest.
4. Tugeval identiteedil, pärandil ja keskkonnal põhineva turismitoote väljaarendamine.
5. Turismitoodete väljaarendamisega arvestatakse turismituru uute trendidega.
6. Turismiasjaliste koostöö Võru linna logistiliseks avamiseks sihtturgudele.

Tugevuste - Ohtude strateegiad

1. Traditsiooniliste ürituste ja Kreutzwaldi teema riigi jaoks oluliseks muutmine.
2. Turismiasjaliste aktiivne suhtlemine riigitasandi esindajatega.
3. Omapära väärtustamine, hoidmine ja rakendamine turismi arendamisel.
4. Rahuliku ja turvalise keskkonnaga turismisihtkoha kuvandi loomine.
5. Ürituste, traditsioonide ja suurtest keskustest kaugel olemise eelist rõhutades piirkonna atraktiivsuse tõstmine.
6. Aktiivsete turismiga tegelejatega koostöös turismisektori arendamine ning seeläbi uute töökohtade loomine ja kohaliku turismihariduse taseme tõstmine.
7. Turismiga tegelejate ja infotöötajate koostöös ning läbi adekvaatse turismistatistika olemasolu turismi arengu ettearvamatus vähendamine ning seeläbi tulemuslikum planeerimine.

Nõrkuste - Ohtude strateegiad

1. Turismiasjaliste ja ettevõtjate koostöö suurendamine ning Võru kuvandi riigile oluliseks muutmine.
2. Ürituste, traditsioonide ja suurtest keskustest kaugel olemise eelist rõhutades oma erilise näitamine ning oma identiteedil ja pärandil põhineva turismitoote väljaarendamine.
3. Sihipärase turismiturunduse käivitamine.

PÕHISTRATEEGIAID

Põhistrateegiates on välja toodud üldised arengusuunad, mida toetavad SWOT-analüüsi põhjal koostatud strateegiad. Põhistrateegiad on üldistatud kokkuvõttes põhilistest arengusuundadest, mille põhjal koostatakse Võru linna turismi arengukava tegevuskava.

- Suurendada Võru linna osakaalu Eesti turismi kuvandis läbi traditsiooniliste ürituste, tunnustatud teema ja pärandikultuuri.
- Ühtsel kultuuril, identiteedil, keskkonnal ja omapäral baseeruvad turismitooted, mida arendatakse koos naaberomavalitsuste ja turismiasjaliste võrgustikuga ning mis vastavad sihtgruppide ootustele.

- Sihipärase ja tulemusliku turismiturunduse elluviimine (kaasaegsete kommunikatsioonitehnoloogiate kaasamise abil)
- Järjepidev ja regulaarne turismiasjaliste ning ettevõtlike inimeste koolitamine ja informeerimine ning adekvaatse turismistatistika kogumine.
- Võru linna riigile oluliseks muutmine läbi turismiasjaliste ja ettevõtjate koostöö aktiviseerimise

3.5. Prioriteetsete objektide teostatavuse- ja tasuvusanalüüside ülevaade

Võru turismipiirkonna eelisarendatavateks objektideks on Tamula järve rannaala, Katariina allée, Seminari väljak, Katariina kirik, Jekateriina kirik, Kubija puhke- ja rekreatsioonikeskus ning Tamula järve, Antsla maantee ja Võhandu kanali vaheline puhkeala. Eelisarendatavate objektidena valiti välja need objektid, mis asuvad Võru linna haldusalas. Antud objektide arendamiseks on koostatud põhjalikud teostatavus- ja tasuvusanalüüsid.

Käsitletavatest objektidest kolm on suunatud aktiivse vaba aja veetmise võimaluste arendamiseks ning neli objekti linna üldise pildi korrastamiseks ja ajaloolise väärtuse suurendamiseks. Töömahukaimad projektid on Tamula järve rannaala arendamine, Tamula järve, Antsla maantee ja Võhandu kanali vahelise puhkeala rajamine, Katariina allée ja Seminari väljaku rekonstrueerimine.

Projektide teostamise tagajärjel moodustub ühtne turismiobjektide süsteem. Tamula järve, Antsla maantee ja Võhandu kanali vaheline puhkeala ja arendatud Tamula rand koos järve ümber rajatavate liikumisradadega ühendatakse Kubija rekreatsioonikeskuse liikumisradadega, mille tulemusena moodustub ühtne aktiivse puhkuse veetmise võrgustik. Võru linnas moodustub seeläbi piirkond, kus on võimalik jalutada, joosta, suusatada, jalgrattaga sõita või veeta aega järvede randades. Katariina ja Jekateriina kirikud koos Seminari väljaku ja Katariina alleega moodustavad Võru linna ajaloolise keskuse. Mõlemad kirikud vajavad renoveerimist, Seminari väljak ei ole juba aastakümneid olnud väljak ning Katariina allée vajab rekonstrueerimist. Antud objektide renoveerimise tulemusena avaneb uuesti Võru linna ajalooline keskus, mis annab edasi linna arengulugu.

Käesolevad objektid ei hakka arendustööde tulemusena kasumit teenima. Objektide renoveerimine arendab linna kui tervikut. Kasu arendustööde teostamisest on sotsiaalset laadi – paraneb linna üldine pilt ning maine. Korrastatud linn koos vajaliku infrastruktuuriga pakub turistidele rohkem mugavusi ja puhkamisvõimalusi. Prioriteetsete objektide uuendamise tulemusena avanevad uued võimalused erinevate kultuuri- ja spordiürituste korraldamiseks. Kasu saavad korrastatud turismiobjektidest ja vaba aja veetmise kohtadest turismiettevõtjad ja muud ettevõtjad, mille tulemusena tekib juurde uusi töökohti.

3.6. Turismi arengukava seotus riikliku ning regionaalsete arengukavade ja –strateegiatega

Käesoleva Võru linna turismi arengukava visioon ja üldised eesmärgid on kooskõlas nii Eesti Riikliku Arengukavaga aastateks 2004-2006, Riikliku Turismiarengukavaga aastateks 2006-2013, Lõuna-Eesti turismiarengukavaga, Kagu-eesti turismiarengukavaga ning Võru linna arengukavaga aastani 2025.

Riiklik Turismiarengukava 2006 - 2013

Riiklikus Turismiarengukavas aastateks 2006 – 2013 on püstitatud järgmised eesmärgid:

- 1) Eesti kui reisisihi tuntuse suurendamine rahvusvahelistel sihtturgudel;
- 2) Eesti turismitoodete nõudluse suurendamine rahvusvahelistel sihtturgudel;
- 3) Siseturismialase teadlikkuse tõstmine ja kodumaal puhkamise edendamine;
- 4) Turismiteadlikkuse ja tootekvaliteedi edendamine;
- 5) Turismitoodete arendamine;
- 6) Turismiinfo kättesaadavuse tagamine;
- 7) Koostöö tugevdamine;
- 8) Regulaarsete turismiuuringute läbiviimine ja andmete analüüs.

Võru linna turismiarengukava aastaks 2016 järgib samuti riiklikke turismi arendamise eesmäärke, et arendada piirkonna turismi ning ühtlustada regioonide arengut.

Eesti Riiklik Arengukava 2004-2006

Meetme üldeesmärgiks on jätkusuutliku majanduskasvu tagamine turismisektori konkurentsivõime suurendamise abil. Meetme spetsiifilisteks eesmärkideks on: 1) suurendada oluliselt Eesti riigi ja siinse turismitootete rahvusvahelist tuntust; 2) arendada välja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ja senisest atraktiivsem, mitmekülgsem ja kvaliteetsem turismitooted; 3) arendada turismitoodete turundusvõimalusi ja parandada nende kättesaadavust.

Võru linna turismi arengukava aastani 2016 strateegilised eesmärgid on järgmised:

- 1) Ühtsel kultuuril, identiteedil, keskkonnal ja omapäral baseeruvad turismitooted, mida arendatakse koos naaberomavalitsuste ja turismiasjaliste võrgustikuga ning mis vastavad sihtgruppide ootustele.
- 2) Sihipärase ja tulemusliku turismiturunduse elluviimine (kaasaegsete kommunikatsioonitehnoloogiate kaasamise abil).

Järeldub, et turismi arengukava järgib Eesti Riikliku Arengukava eesmäärke nii uudse ja atraktiivse turismitootete väljaarendamisel kui ka sihipärase turismiturunduse elluviimisel.

Lõuna-Eesti turismiarengukava

Lõuna-Eesti turismiarengustrateegia aastani 2010 on oma visiooni sõnastanud järgmiselt – ”tuntud ja tunnustatud turismiregioon, eesti loodusest ja kultuuripärandist parim osasaamise paik”. Ka Võru toetub linna turismi arendamisel kaunile looduskeskkonnale ja pärandi hoidmisele. Üheks turismi arengukava põhistrateegiaks on „suurendada Võru linna osakaalu Eesti turismi kuvandis läbi traditsiooniliste ürituste, tunnustatud teema ja pärandkultuuri”.

Kagu-Eesti arengustrateegia

Kagu-Eesti arengustrateegias aastani 2006 on Võrumaad käsitlevas osas sõnastatud Võrumaa arenguvision järgmiselt: „Aastal 2006 on Võrumaa Läänemere regioonis tuntud ja siseturul tunnustatud turismipiirkond, mis pakub võimalusi maaturismiks ja aktiivseteks harrastusteks, kasutades omanäolist loodus- ja maastikukeskkonda”. Kui maakonna visioonile on seatud piiriks Läänemere regioon, siis Võru linna turismi arengukava visiooni sõnastamisel piirduakse Lõuna-eeesti regiooniga. Üldine siht on aga mõlemal sama – kujundada Võru piirkonnast külastajatele tuntud omanäolisusel põhinev reisisihtkoht.

Võru linna arengukava aastani 2025 toob Võru linna turismivaldkonna visiooni ja eesmärgina välja selle, et „Võru on atraktiivne peatuspaik Lõuna-Eestit külastavate turistide jaoks”. Arengukava sätestab muu hulgas ka selle, et turism ja puhkemajandus on maakonna üks arenguprioriteete ja kasvav majandussektor. Käesoleva turismi arengukava visioon on kooskõlas linna üldise arengukava turismivaldkonna visiooniga – „Võru on 2025 aastaks Lõuna-Eesti ihaldusväärseim, *ummamuudu* ehk omanäolisel pärandil põhinev turismisihikoht”.

4. Turundus

4.1. Turismitoode

Võru linna põhiliseks turismitooteks on Võru omapära – võru keel, kultuur (elamisviis) ja seda kandev inimene, puitarhitektuur ja (loodus)keskkond, mida toetab ühtne vaatamisväärsuste süsteem. Külastajatele on Võru linn tuntud Võru Folkloorifestivali, Katariina II, Fr. R. Kreutzwaldi ja Tamula järve poolest, mis on Võrus ka eelisarendatavateks teemadeks. Toote oluliseks osaks on aastaringne ürituste kalender. Võru linna turunduse eesmärgiks on viia külastajateni ühtne sõnum Võru linnast kui omanäolisest puhkamiskohast, mis pakub vaba aja veetmise erinevaid võimalusi koos Haanja ja Rõugega.

Olemasolevad turismiobjektid

Põhilisteks olemasolevateks tugeva potentsiaaliga turismiobjektideks on Võru Suurkannataja Jekateriina kirik ja Võru Katariina kirik, Fr. R. Kreutzwaldi majamuuseum ja mälestusmärgiga park Tamula järve kaldal, Tamula ja Kubija järved, Roosisaarele viiv rippild ning paljud muud vaatamisväärsused. Võru linn on tuntud ka oma folkloorifestivali poolest, mis toimub suvel ning kuhu kogunevad esinejad erinevatest maailma osadest.

Võimalused/arendatavad objektid

Oluliseks osaks Võru turismiturunduse arendamisel on olemasoleva potentsiaali ärakasutamine. Oluline on ühildada külastajate eelistused ja olemasolevad ressursid. Turistide hulgas läbiviidud küsitluste põhjal on järjest populaarsemaks muutunud aktiivne vaba aja veetmine, eriti pakuvad huvi Eesti erinevate piirkondade matkarajad. Uudne lähenemine on ka idee arendada Tamula järve kaldale spaa teenuseid pakkuv asutus, mis tooks linna külastajaid ka väljaspool turismi kõrghooaegasid. Võru linn asub väga vahelduva ja huvitava looduskeskkonna ning maastikuga piirkonnas, millest saab välja arendada erinevaid loodus- ja matkaradasid. Samuti peab Võru linn oma olemuse tutvustamisel toetuma kultuurilis-ajaloolisele taustale. Fr. R. Kreutzwaldi ajaloopärand ning Võru Folkloorifestival on Võru linnas veel vähekasutatud ressursid. Ka laululava on saanud vähest kasutust. Võru linna kultuuriline külg peab olema teada ja tuntud kõikjal Eestis ning ka väljaspool Eesti piire.

Ühtse turismitoote/kuvandi arendamine

Võru on oma olemuselt väga mitmekülgne linn ning pakub külastajatele erinevaid võimalusi tutvuda linna võludega. Põhiliseks probleemiks on Võru linna tutvustamisel olnud siiski asjaolu, et Võru kui turismissihtkoha vaatamisväärsused ja toetavad teenused ei moodusta ühtset süsteemi – süsteemi, mis saadaks välja tugeva sõnumi Võru omapära kohta. Selleks, et kujundada Võru linna turismiressurssidest ühtne turismitoode, tuleb korrastada olemasolevad turismiobjektid, pakkuda külastajatele rohkem aktiivseid vaba aja veetmise võimalusi ning kvaliteetset klienditeenindust. Külastajate toomine linna käib läbi erinevate kultuuri- ja spordiürituste korraldamise ning läbi turundussõnumi viimise inimesteni.

Toetavad teenused

Ühtsele turismitootele annab lisaväärtuse piirkonna üldine maine ja olemus. Külastajate arvamusi ja emotsioone mõjutavad ka teenindus, inimesed ja keskkond. Väikese Kagu-Eesti linnana ei tohiks Võru rõhuda teeninduskultuuri kvantitatiivsetele külgedele, vaid pigem kvalitatiivsetele külgedele. Meeldiva ja kliendisõbraliku linna maine säilitamiseks on oluline pöörata tähelepanu mitmele aspektile – alates vajalike teadmiste ja oskustega personalist, nende motiveeritusest, valikust, arvust, koolitusest kuni teenindusasutuste üldmuljeni.

Ülalmainitud turismitoote arendamise etapid saavutatakse tegevuskava elluviimise põhjal. Tegevuskava on lahtikirjutatud punktis Lisa I.

4.2. Sihtturud

4.2.1. Sihtturgude iseloomustus piirkonda külastavate sihtgrupiriikide alusel

Järgnevalt on käsitletud sihtturgudena neid riike, kuhu plaanitakse turismiturundus suunata. Käesoleva sihtturgude segmenteerimise aluseks on võetud päritolumaad. Sihtgrupiriikide valik on tehtud Võru linna enam külastavate inimeste päritolumaadele toetudes. Segmenteerimine on tehtud riikide kaupa, sest välisriikide esindajad külastavad Võru piirkonda vähem kui siseturistid ning antud andmete põhjal on neid raske klassifitseerida muude tunnuste alusel. Sihtgruppe on iseloomustatud, tuginedes nende külastustega seotud varasematele kogemustele. Iseloomustuse aluseks võetud andmed pärinevad turismiettevõtjatelt, turismiinfokeskuselt ning mitmetest turismialastest ankeetidest/küsitlustest. Sihtgruppe on põhjalikumalt käsitletud arengukava punktis 2.2.

LÄTI

- Võru piirkonda külastavate lätlaste arvukus on suurenenud 2004.-2005. aastate võrdluses 5 korda
- Lätlased ühildavad puhkuse Eestis tuttavate külastamisega
- Domineerivad lühireisid
- Piirkonnas reisivad keskmise või suurema sissetulekuga nooremapoolsed (alla 44-aastased) inimesed
- Läti külastajaid iseloomustab reisimine perede või sõpruskondadega
- Pered eelistavad külastada looduskauneid kohti, tutvuda kohaliku arhitektuuri, muuseumide ja kultuuriga ning ööbida odavamates kämpingutes linna läheduses
- Sõpruskonnad eelistavad veeta vaba aega aktiivselt, üürida külaliskortereid või –maju ning kulutada rohkem raha meelelahutustele
- Infot Võru piirkonnas puhkamiseks leidsid sõpradelt ja perelt, reisikonsultandilt. Mitmed külastajad ei pidanud üldse vajalikuks informatsiooni otsida.

Läti külastajal on Eestisse puhkama tulemine kujunenud väga lihtsaks seoses Euroopa Liidu laienemisega. Võrumaa on Läti külastajatele väga tuntud koht ning seetõttu eeldatakse lätlaste külastatavuse tõusu ka järgneva kolme aasta jooksul. 2007. aastal soovitakse Läti turistide arvukuse tõusu 10% ning väljaspool hooaegasid eeldatakse külastatavuse tõusu 20%.

Lätlastel on mugav teha lühireise Lõuna-Eestisse, kuid lätlaste reisimise suurenemise tagajärjel otsivad lõunanaabrid meelelahutust ja puhkusevõimalusi ka juba kaugemalt, liikudes mereäärsetesse piirkondadesse ning saartele. Seetõttu on ühe ohuna arvestatud ka lätlaste külastatavuse vähenemine.

SOOME

- Korduvkülastajad
- Võru piirkonda külastav Soome turist on kõrgema haridusega ja kõrgema sissetulekuga inimene
- Külastajate vanusgruppides erilisi erinevusi pole, vanemad inimesed külastavad piirkonda natuke enam kui noored
- Soomlased reisivad pere, sõpruskondade ja turismigrupiga
- Soomlased eelistavad viibida looduskauites kohtades ning otsivad soodsaid ostuvõimalusi, vanemad inimesed soovivad külastada ka kultuuriüritusi
- Kasvab soomlaste soov puhata ka väljaspool Tallinna
- Infot Võru piirkonnas puhkamise kohta said põhiliselt internetist, turismiinfokeskusest, sõpradelt ja perelt ning reisiväljaandest „Route guide to Baltic States”

Soome turist on Eesti põhiline väliturist ning korduvkülastaja. Seetõttu otsib soomlane Eestist midagi uut ja vaheldust pakkuvat, lihtsad ringsõidud ei ole enam domineerivad. Soome külastajaid iseloomustab ka liikumine väljaspool Tallinna ning huvi on hakatud tundma ka maaturismi vastu. Seetõttu eeldatakse soomlastest külastajate arvukuse tõusu Võrus 10%. Soomlane on alati olnud arvukaim Võru piirkonna külastaja, kuid võrreldes teiste sihtgruppiiridega jääb nende külastatavuse kasvu protsent järjest väiksemaks. Seda eelkõige seetõttu, et Eesti on ennast hakanud Soome turisti jaoks ammendama ning soomlane otsib juba uusi ja huvitavaid reisisihtkohti.

SAKSAMAA

- Sakslased külastavad Võru linna enamasti suveperioodil
- Saksa külastajad eelistavad reisida pere või turismigrupiga
- Võru piirkonnas reisivad vanemaealised, kõrgema hariduse ja sissetulekuga inimesed, kuid suureneb ka noorte inimeste arv
- Eelistavad teha ringreisi Baltikumis
- Huvituvad kohalikust loodusest, ajaloo ja kultuurist
- Võrumaal külastavad enamasti Suurt Munamäge, Vällamäge ja Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseumi
- Infot Võru piirkonnas puhkamiseks leidsid internetist ning sõpradelt ja perelt

Sakslaste arvukus võrreldes 2004. ja 2005. aastat on suurenenud 1,5 korda. Saksa külastajate hulgas on levinud karavaniturismi, mis hõlbustab nende reisimist. Sakslased eelistavad külastada kõiki kolme Balti riiki korraga ning nende huvi Ida-Euroopa puhkamisvõimaluste vastu on suurenenud. Seetõttu eeldatakse saksa turistide Võru piirkonnas peatumise suurenemist ligikaudu 10% 2007. aasta lõpuks. Saksa külastajate arvukus küll kasvab, kuid jääb siiski alla Soome ja Läti turistide arvule.

ROOTSI

- Rootsi külastajate arvukus on 2004. ja 2005. aasta võrdluses suurenenud 1,4 korda
- Ei harrasta palju maapuhkusi
- Eestisse reisivad pigem vanemad inimesed kui noored
- Eestit külastavad eelkõige Stockholmi elanikud
- Eelistavad giididega organiseeritud reise
- Nõudlikud klienditeeninduse ja teenuste osas
- Eelistab puhkusel lõõgastavaid tegevusi
- Infot reisisihtkoha kohta saavad reisikonsultantidelt, turismiinfopunktidest ning internetist

Eestit külastavad põhiliselt Stockholmi elanikud, ülejäänud Rootsile on Eesti siiski veel uus reisisihtkoht. Stockholmist kaugemale jäävatest Rootsimaa osadest on Eestisse reisida tunduvalt keerukam ja kallim. Samas peab Stockholmi elanik, kes on Eestit varem külastanud, Eestit igavaks ning ei plaani teha kordusreise. Rootsi turistide arvukus kasvab siiski reiside odavnemise tõttu ning seetõttu eeldatakse 2007. aastal Rootsi külastajate arvukuse kasvu 10%.

VENEMAA

- Saabuvad Eestisse puhkuse, ärireisi või sugulaste/tuttavate külastamise eesmärgil
- 25-49-aastane keskmise või keskmisest kõrgema palgaga inimesed
- Reisivad tihti turismigrupiga
- Huvituvad loodusest, kohalikust arhitektuurist ning spordi- ja kultuuriüritustest
- Eelistavad ühildada Eesti külastamise Soome või Rootsi külastusega
- Reisiinfot otsivad reisifirmadelt, internetist, reisiraamatutest ning personaalsel teel Eestis elavatelt tuttavatelt

Põhilisteks probleemideks seoses Venemaa turistide külastatavusega on viisaprobleemid ning eelarvamused. Kui viisa saamine muutuks venelastest reisijatele lihtsamaks, kujuneks venelaste kliendisegment sama suureks ja oluliseks kui on Soome ja Läti. Teiseks probleemiks on venelaste arvamus, et nad ei ole Eestisse teretulnud. 2007. aastal eeldatakse venelastest reisijate arvukuse kasvu 15%.

4.2.2. Siseturism

4.2.2.1. Eestlased

PUHKAJAD

- Põhiline kliendisegment siseturul
- Võru piirkonnas eelistavad puhata noored ja keskealised inimesed vanuses 13 – 45 aastat, naised enam kui mehed

- Võru piirkonnas puhkavad keskmisest kõrgema haridusega (keskeriharidusega, kõrgharidusega) ning keskmise palgatasemega inimesed
- Puhatakse koos pere ja sõpruskondadega
- Eelistavad matkata ning looduses vaba aega veeta, mis ühildatakse vaatamisväärsuste tutvumisega
- Võru piirkonda tehakse lühipuhkusi – mõned tunnid kuni üks päev
- Informatsiooni Võru kui puhkekoha kohta said inimesed kõige rohkem sõpradelt ja peredelt või internetist, vähemal määral ka turismiinfokeskustest

Järgneva kolme aasta lõikes eeldatakse kõige suuremat külastatavuse kasvu just puhkajate hulgas. Turismiobjektide korrastamise ning hea turundustegevuse tulemusena eeldatakse puhkajate arvu tõusu 2007. aastal 10%. Üheks ohuks antud segmendi käsitlemisel on hooajalisus ning seetõttu on hooajalisuse vähendamisele ka käesolevas turismi arengu planeerimise dokumendis tähelepanu pööratud.

SEMINARITURISTID

- Vähemarenenud turismisuund
- Seminariturist on 26 – 45-aastane mees või naine
- Kõrgharidusega ning keskmist või keskmisest kõrgemat palka teenivad
- Reisitakse koos töökaaslastega ning rohkem kui viieinimeseliste gruppidega
- Vajavad mahukamat ööbimis- ning toitlustuskohta
- Kohalike vaatamisväärsustega tutvutakse vähe
- Pärast seminare otsitakse meelelahutusi ja ostuvõimalusi
- Informatsiooni Võru kohta leiavad enamasti internetist

Oluliseks kuid veel vähe arenenud turismisuunaks on seminariturism. Võru piirkonnas on see väga soovitud kliendisegment. Seminarituristide külastatavus erinevalt teistest segmentirühmadest ei sõltu hooajalisusest. Hea turundustegevuse korral eeldatakse seminarituristide arvukuse suurenemist 2007. aastal 20%, kuid arvestama peab sellega, et antud sihtgrupp ei kujune Võru piirkonnas kunagi domineerivaks segmendiks.

KULTUURI- JA SPORDIÜRITUSTE KÜLASTAJAD NING OSAVÕTJAD

- Eesmärk on külastada piirkonna kultuuri- ja spordiüritusi, mõnel juhul ühendatud sõprade/pere külastamisega
- Kultuuri- ja spordiürituste külastajad on enamasti keskmisest kõrgema haridusega inimesed vanuses 26 – 45 aastat, kelle keskmine kuusissetulek jääb Eesti keskmise või alla selle
- Reisitakse koos sõprade või perega, harvematel juhtudel töökaaslaste ja turismigrupiga
- Piirkonnas peatutakse sõltuvalt külastatava ürituse kestusest ning vaba aja veetmise võimalustest (mõned tunnid kuni paar päeva)
- Eelistavad vaatamisväärsuste külastamisele aktiivselt vaba aega veeta
- Informatsiooni omandavad eelkõige sõpradelt ja perelt ning internetist, kuid kasutatakse ka turismiinfokeskuste ja reisikorraldajate abi.

Kultuuri- ja spordiürituste külastajad saavad piirkonda üksnes konkreetse ürituse külastamise eesmärgiga ning peatuse kestus sõltub üritusest. Ürituste külastajad saavad piirkonda saades ka teisi Võru linna pakutavaid vaba aja veetmise võimalusi. Juhul, kui üritusi toimub vähe või inimesed ei ole neist teadlikud, siis külastavad ka antud segmendi esindajad Võru piirkonda vähem.

4.2.2.2. Muukeelne elanikkond

- Omavad Võru linna kui reisisihtkoha kohta vähest infot
- Käivad Võrus pigem äriasjus kui puhkamas
- On hakanud viimastel aastatel rohkem reisima
- On hakanud tegema rohkem reise ka väljas poole suuremaid linnu
- Suvepuhkustel on põhilisteks tegevusteks rannamõnude nautimine, tuttavate külastamine, vaatamisväärsustega tutvumine, isikliku eluga seotud ürituste külastamine ning erinevate aktiivsete harrastustega tegelemine
- Saavad informatsiooni Eesti turismipiirkondade kohta reisibüroodelt

Muukeelset (venekeelset) elanikkonda on antud turunduskavas käsitletud siseturistide kliendisegmendi uue osana. Venekeelne elanikkond käib väga vähe Võru piirkonnas puhkamas, sest nendeni ei ole jõudnud veel Võru linna kui reisisihtkohta tutvustav informatsioon. Hea turundustegevuse korral eeldatakse venekeelse elanikkonna külastatavuse kasvu 2 kuni 3 korda.

4.3. Tegevuseesmärgid sihtturgude lõikes

Turundustegevused toimuvad koostöös Võru Linnavalitsuse, Võru valla, Võru Turismiinfokeskuse ning Võrumaa Turismiliiduga. Turundustegevuste määratlemisel juhindutakse turismi arengukava eesmärgist.

Aastaks 2016 on Võru koos Haanja ja Rõugega Kagu-Eesti tähtsaim tõmbekeskus*

*magnet, mille pärast piirkonda tullakse

Tabel 4. Võru linna külastatavus sihtgruppide lõikes

Sihtturg	Eesmärk	Protsentuaalne suurenemine						
		2005	2007 %		2008 %		2009 %	
LÄTI	Külastajate peatumise kestvuse pikenemine	1	12,5%	1,125	12,5%	1,26	12,5%	1,4
	Kohalikes ööbimisasutustes ööbimiste arvu suurenemine	496	17%	580	20%	696	20%	835
	TIK külastatavuse suurenemine	1029	10%	1132	10%	1245	10%	1370

SOOME	Külastajate peatumise kestvuse pikenemine	1,5	12,5%	1,69	12,5%	1,9	12,5%	2,1
	Kohalikes ööbimisasutustes ööbimiste arvu suurenemine	3218	10%	3540	10%	3894	10%	4283
	TIK külastatavuse suurenemine	561	18%	662	18%	781	15%	898
SAKSAMAA	Külastajate peatumise kestvuse pikenemine	2	10%	2,2	10%	2,4	10%	2,7
	Kohalikes ööbimisasutustes ööbimiste arvu suurenemine	495	17%	579	18%	684	20%	821
	TIK külastatavuse suurenemine	641	17%	750	18%	885	20%	1062
EESTLASED	Külastajate peatumise kestvuse pikenemine	0,7	30%	0,91	20%	1,1	20%	1,3
	Kohalikes ööbimisasutustes ööbimiste arvu suurenemine	19275	10%	21203	10%	23323	10%	25655
	TIK külastatavuse suurenemine	6350	7%	6795	7%	7271	7%	7780
MUUKEELNE ELANIKKOND	Külastajate peatumise kestvuse pikenemine	0,3	5%	0,31	8%	0,35	10%	0,38
	Kohalikes ööbimisasutustes ööbimiste arvu suurenemine	1542	5%	1619	8%	1749	8%	1889
	TIK külastatavuse suurenemine	508	5%	534	8%	577	8%	623

Käesolevas tabelis on välja toodud sihtgruppide lõikes külastajate peatumise kestvuse pikenemine päevades, kohalikes ööbimisasutustes ööbimiste arvu suurenemine ning Võru Turismiinfokeskuse külastatavuse suurenemine. Turismiinfokeskuse külastatavus sõltub keskuse avatusest, tuntutusest ja töötajate kvaliteedist. Kui infopunkt on avatud iga päev ning on nädalavahetustel kauem avatud, suureneks turismiinfokeskuse külastatavus ligikaudu 1,5 korda. Eelnevas prognoositabelis on TIK külastatavuse muutust käsitletud siiski arvestades hetkeolukorda, et säilitada andmete võrreldavus. Antud näitajate kaudu saab mõjutada turismiinfokeskuse külastatavust. Omavahel on seotud ka ööbimine ja linna külastavate inimeste arv. Linna külastavate inimeste arvukuse suurenedes suureneb ka ööbimine kohalikes majutusasutustes.

4.4. Turundusstrateegia

Võru linna strateegilisteks eelisteks on **koostöö ja eristumine**.

Läbi partnerluse ja koostöö Haanja-Rõuge piirkonnaga Võru linna kui turismipiirkonna asjaliste väärtushinnangute ühtlustamine, eristumine turul omanäolise atraktiivse piirkonnana.

Strateegilised positsioonid

Toode

- Kiire klienditeenindus turismiettevõtetes

- Sihtturgude teenindus on nende emakeeles
- Rohelise ja keskkonnasõbraliku kuvandi loomine (Sinilipumärk Tamula rannale)
- Tervislik ja kvaliteetne toit
- Kultuuriline meelelahutus ning aktiivsed vaba aja veetmise võimalused
- Sõltumatus aastaaegadest

Hind

- Võru põhilistele turismiobjektidele ligipääs on tasuta või madalama hinnaga (nt kirikud)

Turustamine

- Jaotuskanalitena kasutatakse personaalset kommunikatsiooni, edasimüüjaid (reisibürood), interneti, TIK
- Jaotuskanalitena kasutatakse Eesti riiklikke turunduskanaleid (näiteks välisesindused)

Müügitoetus

- *Fam-reis* edasimüüjatele, ekspertidele, meediaesindajatele
- Messid ja üritused
- Sihtturgude messidel osalemine
- Sihtturgudel toimuvate *workshop*'del osalemine
- Võru ürituste sihipärane kajastamine meedias
- Osalemine oskusteabe *workshop*'del
- Reklaammaterjali valmistamine – voldikud, plakatid, maantee-, raadio-, tele- ja internetireklaam, viidad ja teadetetahvlid
- Turu-uuringud (külastajate uuring)

Inimesed

- Suhtlusvõrgustiku hoidmine
- Turismialaste koolituste korraldamine koostöös VKHK-ga, VAA ja Võrumaa Turismiliiduga
- Võru linna turismiarendusega tegeleva inimese tööle võtmine

Protsess

- Külastajate tagasiside põhjal muudatuste tegemine
- Regulaarne turuolukorra kontrollimine
- Pidevad investeeringud

Tõendus

- Ühtse tootekujunduse kasutamine
- Iga toode kannab Võru linna iseloomustavat *sloganit*

Turunduseesmärgid

Turunduseesmärkide tabelis on välja toodud kolme järgneva aasta põhilised eesmärgid, mida üritatakse saavutada. Antud eesmärkide saavutamise korral liigutakse sammhaaval lähemale arengukavas püstitatud visioonile – olla aastaks 2025 Lõuna-Eesti ihaldusväärseim, ummamuudu ehk omanäolisel pärandil põhinev turismisihtkoht.

Tabel 5. Turunduseesmärgid

	2007	2008	2009
Turundus-eesmärgid	Jätkatakse koostööd seniste vahendajate ja edasimüüjatega	Võru turismiinfokeskust külastatakse 30% rohkem	Võru – Haanja – Rõuge turismikolmnurka tuntakse kui ühtset turismiregiooni
	Edasimüüjad on teadlikud meie turismiobjektidest	Võru linna majutus- ja toitlustusasutuste teeninduskvaliteet on tõusnud.	Sihtgrupid on teadlikud korrastatud rannaalast
	Võru linna esindamine Võru I-punktis on kasvanud läbi EAS-ga lepingu sõlmimise. Leping sõlmimise tulemusena toetab Võru linnavalitsus Võru I-punkti vajalike vahenditega ning I-punkti töötajad tegelevad eraldi ka Võru linna turismistatistika kogumise ja turismiinfo levitamisega.	Välja on töötatud Võru linna turismistatistika kogumise süsteem	Turismiettevõtjad tegutsevad kui koostööpartnerid, mis on saavutatud läbi ühtse planeerimissüsteemi
	Jätkatakse osalemist turismimessidel Eestis, Soomes, Riias ja Saksamaal Võru maakonna koosisisus	Eesti elanikud on teadlikud Võrus toimuvatest kultuuri- ja spordiüritustest	Tamula rannale on omistatud Sinilipu märk
		Jätkatakse koostööd seniste vahendajate ja edasimüüjatega	Jätkatakse koostööd seniste vahendajate ja edasimüüjatega
		Edasimüüjad on teadlikud meie turismiobjektidest	Edasimüüjad on teadlikud meie turismiobjektidest
		Jätkatakse osalemist turismimessidel Eestis, Soomes, Riias ja Saksamaal Võru maakonna koosisisus	Jätkatakse osalemist turismimessidel Eestis, Soomes, Riias ja Saksamaal Võru maakonna koosisisus

4.5. Riskid

Tabel 6. Riskid mõju saavutamisel

Riski kirjeldus	Esinemise tõenäosus	Mõju	Ennetavad meetmed, kuidas riskist hoiduda	Meetmed riskiteguri ilmnemisel
1. Turundustegevus-	Keskmine	Suur	Eelnev põhjalik turu-	Turundusplaani

sed ei ole piisavalt tulemuslikud, müügieesmärke ei saavutata;			uuring ning eelneva kogemusega arvestamine; turundustegevust analüüsitakse pidevalt ning ollakse valmis seda muutma; infomaterjalide koostamiseks palgatakse professionaalid; messid ja tutvustavad üritused valmistatakse põhjalikult ette	ülevaatamine ja korrigeerimine; uue turundusliku lähenemise väljamõtlemine
2. Eestit kui sihtkohta tuntakse vähe ning kliendid eelistavad tuntumaid sihtkohti	Väike	Suur	Sihtturgudeks valitakse riigid, kus Eestit tutvustatakse kui puhkereiside sihtkohta ning riigid, kes on Eesti juba avastanud kui reisisihtkoha	Edasimüüjate põhjalik teavitamine
3. Võru konkurendid meelitavad kliendid endale	Keskmine	Suur	Põhjalik turundustegevus ning tutvustava info jagamine; oma unikaalse turismitoote väljaarendamine; klienditeeninduskvaliteedi tõstmine	Koostöö konkurentidega; unikaalse turismitoote väljatöötamine
4. Ressursside vähesus põhjaliku turunduse elluviimiseks ning unikaalse turismitoote väljatöötamiseks	Väike	Keskmine	Turismiarenguks eraldatakse Võru linna eelarvest rahalisi vahendeid; finantsmehhanismidest taotletakse toetusi; koostatakse põhjalik turunduseelarve	Finantsmehhanismidest taotletakse toetusi
5. Turismiasjaliste ja -ettevõtjate passiivsus	Keskmine	Suur	Turismiasjaliste koolitus ja järjepidev informeerimine	Jätkatakse turismiasjaliste koolitust ja järjepidevat informeerimist
6. Säilib külastajate arvamus, et Võrus on igav	Väike	Keskmine	Võru linn on oma eesmärgiks seadnud suurendada toimivate kultuuri- ja spordiürituste, vaba aja veetmise võimaluste arvu ning korrastada olemasolevad turismiobjektid. Kõikvõimalikud üritused ja tegevused kajastatakse põhjalikult meedias, et sõnum jõuaks potentsiaalsete külastajateni	Intensiivistatakse turundustegevusi
7. Võru Linnavalitsusel ei ole piisavalt ressursse	Keskmine	Suur	Riski vältimiseks toetab Võru linnavalitsus Võru I-punkti vajalike vahenditega ning	Püstitatakse konkreetsed ülesanded

arengukava elluviimiseks			tulemusena tegelevad I- punkti töötajad eraldi ka Võru linna turismistatistika kogumise ja turismiinfo levitamisega	
-----------------------------	--	--	--	--

5. Turismi arengukava aastani 2016 elluviimise põhimõtted

Käesoleva dokumendi eesmärgiks on anda lähtealus Võru linna ühtse turismiarendamise süsteemi väljatöötamiseks. Tegevuskava edukaks rakendamiseks ning turundustegevuste elluviimiseks peab järgima mitmeid olulisi arengukavas kajastatud põhimõtteid.

Arengukava tegevuskava elluviimise tulemusena kujuneb Võru linnas välja ühtne turismiobjektide ja vaba aja veetmise võimaluste süsteem. Tegevuskava rakendamiseks on oluline luua koostöö- ja suhtlusvõrgustik linnavalitsuse, turismiasjaliste ja –ettevõtjate vahel. Ühtse eesmärgi nimel tegutsemine aitab viia sihile.

Võru linna turismiobjektide arendamise kava üheks prioriteetseks tegevussuunaks on Võru linna kuvandi tutvustamine nii Eestis kui ka väljaspool Eestit. Koostöös Haanja ja Rõuge omavalitsustega on võimalik luua ühtne Võru-Haanja-Rõuge turismikolmnurk. Ühine eesmärk ja turundus on aluseks turismi arendamiseks vajaliku koostöövõrgustiku loomiseks. Otstarbekas on piirkonna turundusvõtteid proovida esialgu siseturul ning seejärel liikuda välisturgudele.

Võru linna turismi arendamise üheks probleemseks valdkonnaks on tootearendus. Omanäolise turismitoote väljatöötamiseks on soovitatav kasutada olemasolevaid ressursse täiendades neid innovatiivsete lähenemistega. Ühtse turismitoote väljaarendamiseks on vajalik koostöö kõikide turismiga seotud osapoolte vahel. Vajalik on luua koostööd soosiv keskkond. Omavalitsuse ülesandeks on antud protsessi juhtimine läbi koolituste ja teavitamiste.

Arengukava vaadatakse üle kord aastas eesmärgiga täpsustada eelarve ning vajadusel viies sisse muudatusi.

Kasutatud kirjandus:

Võru linna interneti kodulehekülg
www.voru.ee

Võru linna arengukava 2025
http://www.voru.ee/files/arengukava_2025uus1.pdf

EstNet.info turismiinfo interneti lehekülg
<http://www.viroweb.ee/voru/eesti.asp?luokka=majoitus>

Haanjamatkad.ee interneti lehekülg
<http://www.haanjamatkad.ee>

Alternatiivpõllumajandus. Maaturism
<http://www.hot.ee/alternatiiv/maaturism.html>

Sarv, M. 1996. *Mis on ökoturism?*
<http://www.ecotourism.ee/oko/msarv.html>

EAS Turismiarenduskeskus. *Eesti kui reisisihi tuntuse suurendamise programm. Tegevussuunad 2006.*
<http://public.visitestonia.com/files/turundus/tegevussuunad2006.pdf>

Eesti Riiklik Turismiarendukava 2007-2013 (tööversioon)
http://www.mkm.ee/failid/Eesti_Riiklik_Turismiarendukava_2007_2013_eeln_u.doc

Eesti ja maailma turism 2005
http://public.visitestonia.com/files/statistika/Eesti_ja_maailma_turism2005.pdf

ETC Fact Sheet - European Tourism Facts & Figures 2005
http://www.etc-corporate.org/resources/uploads/ETC_Fact%20Sheet_13%2010.pdf

Noorte turism Eestis
http://www.riigikogu.ee/msi_arhiiv/tell6.html

Tourism 2020 Vision
<http://www.world-tourism.org/facts/eng/vision.htm>

Tourism trends for Europe
<http://www.etc-corporate.org/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=100&ac=5>

Maaturismi toodete ja teenuste tarbijate eelistused ja maaturismiettevõtjate vajadused
www.agri.ee/link.php3?id=13207&filename=PM_uuring2005_kokkuvote.doc

EU market survey tourism

<http://www.cbi.nl/marketinfo/cbi/?action=showDetails&id=1021>

Rõuge –Haanja piirkonna turismi turu-uuring

EAS: Eesti maine reisisihtkohana: Läti, Saksa, Soome, siseturistid

<http://public.visitestonia.com/files/statistika/Lati-omnibuss2005.pdf>

<http://public.visitestonia.com/files/statistika/Soome-omnibuss2005-kokkuvote.pdf>

<http://public.visitestonia.com/files/statistika/Saksamaa-omnibuss2005-kokkuvote.pdf>

<http://public.visitestonia.com/files/statistika/Venemaa-omnibuss2005-kokkuvote.pdf>

http://public.visitestonia.com/files/statistika/suviste_sisereiside_uuring2005.pdf

Võrumaa arengukava

<http://www.visitestonia.com/public/files/aren011.pdf>

Saaremaa turismi arengukava

<http://www.saaremaa.ee/est/tourism/default.htm>

Hiiumaa turismi arengukava

http://www.mv.hiiumaa.ee/arengukavad/hiiumaa_turismikava_vers300406.pdf

Põlva linna arengukava

<http://www.polva.ee/index.php?PID=pages&Menu=10&Lang=est>

Läti turismi internetiportaal

<http://latviatourism.lv/info.php?id=50>

LISA I. Võru linna turismi arengukava aastani 2016 tegevuskava

Tegevused	Sihtgrupp	Tulemused	Ajagraafik		Vastutaja + koostööpartner	Ressursid			Märkused	
			Algus	Lõpp		Omafinantseering	Toetus	Kokku		
1. Turundus										
1.1. Uue Võru linna imagoraamatu koostamine	Sise- ja välisturistid	Valminud on põhjalik Võru linna kui turismissihtkohta tutvustav imagoraamat (pildid, üritused) viies keeles (eesti, läti, soome, inglise, vene) 10 000 tk. Raamatus on viited ka Haanjale ja Rõugele ning esitatud on võimalikud ühised turismimarsruudid. Imagoraamat tehakse aastateks 2007-2009. 2009. aastal koostatakse uus kaasajastatud infoga imagoraamat	2006 sept.	2007 aprill	Võru LV arendusosakond	150 000		150 000		
1.2. Fr. R. Kreutzwaldi muinasjutu- raamatute väljaandmine	Suunatud kõigile	2007. aasta kevadel antakse välja Võru Linnavalitsuse, Kreutzwaldi muuseumi ja Võru Kunstikooli koostöös valminud Fr. R. Kreutzwaldi muinasjutuaineline raamat. Sellele	2007 jaanuar	Kuni muinasjutud on otsas	Võru LV arendusosakond; teostaja Dr. Fr. R. Kreutzwaldi memoriaalmuuseum	20 000		20 000	Töö hinna juurde ei ole arvestatud kujundustöid	

		järgnevatel aastatel antakse Kreutzwaldi sünnipäevaks välja uus muinasjuturaamat							
1.3. Dr. Fr. R. Kreutzwaldi memoriaalmuuseumi tutvustava tasuta infovoldiku väljaandmine. Koomiks	Sise- ja välisturistid	Välja on antud Dr. Fr. R. Kreutzwaldi memoriaalmuuseumi tutvustav tasuta trükis 8000 tk, mida jagatakse Võru linna infopunktides	2007 jaanuar	2007 detsember	Võru LV arendusosakond; teostaja Dr. Fr. R. Kreutzwaldi memoriaalmuuseum	10 000		10 000	Töö hinna juurde ei ole arvestatud kujundust
1.4. Võru linna turismiobjektide varustamine põhjalikku infot andvate stendidega. Objektide infosüsteemi uuendamine. „Pruunide viitade” uuendamine	Sise- ja välisturistid	Ajaloolist, kultuurilist ja omapära tutvustavat infot kandvad viidad on lisatud järgmiste turismiobjektide juurde: Jekateriina kirik, Katariina kirik, Katariina allee, Roosisaare piirkond, Tamula rand, Katariina allee. Tegevuse tulemusena stendid korrastatakse ja parandatakse, stendidel viidatakse teistele läheduses asuvatele või sarnase funktsiooniga objektidele (Rõuges ja Haanjas, kus tähistatakse objekte analoogselt)	2008 jaanuar	2009 dets.	Võru LV arendusosakond koostöös Rõuge ja Haanja vallavalitsustega	100 000		100 000	
1.5. Turismiinfo jagamine piiripunktides	Välisturistid	Valga, Murati, Luhamaa ja Koidula piiripunktides jagatakse Võru, Haanja, Rõuge turismipiirkonna kohta infovoldikuid	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond koostöös Rõuge ja Haanja vallavalitsustega			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	

1.6. Liiklusviidad Võrus Rõuge, Haanja ja teiste oluliste sihtpunktide suunas	Sise- ja välisturistid	Võru linnas on paigaldatud liiklusviidad, mis viitavad Rõuge, Haanja ja teiste oluliste turismisihtpunktide suunas	2007	2008	Võru LV arendusosakond			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
1.7. Matkaradade kaart	Sise- ja välisturistid	Välja on töötatud ühtne Võru, Rõuge, Haanja matkaradasid tutvustav interaktiivne kaart, kus piirkonnale klõpsates avaneb matkaradade kaart. Kõikide radade kohta on lisatud ka põhjalikum info	2007 kevad	2007 sügis	Võru LV arendusosakond koostöös Rõuge ja Haanja vallavalitsustega			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
1.8. Objektiinfo jagamine raadiolevi või mobiililevi kaudu	Sise- ja välisturistid	Objekti infolevi raadiusesse jõudes on võimalik külastajatel saada infot läheduses paiknevate turismiobjektide kohta	2008	2010	Võru LV arendusosakond koostöös Rõuge ja Haanja vallavalitsustega			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
1.9. Võru, Rõuge, Haanja ühine turismi tutvustav lühifilm	Sise- ja välisturistid, teised omavalitsused	Lühifilmi (3 minutit) näidatakse majutasutustes ning film on kättesaadav ka Võru linna, Rõuge ja Haanja valla veebilehtedel. Film on informatiivne ja jagab ka konkreetset infot näiteks toimuvate ürituste, objektide lahtiolekuaegade kohta jne	2008	2009	Võru LV arendusosakond koostöös Rõuge ja Haanja vallavalitsustega	100 000		100 000	

1.10. Võru linna veebilehe täiendamine	Võru linna veebilehte külastavad turistid	Võru linna veebileht kuvatakse neljas keeles (eesti, inglise, saksa ja vene keeles). www.voru.ee veebilehele lisatakse teenindustevõtete ja ürituste kalendri lingid, mis viivad Võru linna veebilehe külastaja www.visitvoru.ee veebilehele. Võru linna veebilehele lisatakse Haanja ja Rõuge valdade veebilehtede lingid	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
1.11. Võru linna, Võru valla, Rõuge, Haanja ühine üritusi ja objekte tutvustav infovoldik	Sise- ja välituristid, kohalikud elanikud	Voldik sisaldab infot Haanja, Rõuge, Võru ürituste kohta. Infovoldikut jagatakse infopunktides ning sama info on inimestele kättesaadav ka bussiootlates ja infostendidel	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond koostöös Rõuge, Haanja ja Võru vallavalitsustega	20 000		20 000	Maksumus aastas
1.12. EAS trükistes Võru linna esitamine koos Rõuge, Haanja ja Võru vallaga	EAS Turismiarenduskeskus	EAS Turismiarenduskeskuse poolt koostatavates väljaannetes on Võru linna tutvustatud koos Rõuge ja Haanjaga. Eestit kui turismissihtkohta tutvustavates väljaannetes on esindatud ja Võru, Rõuge, Haanja turismikolmnurk	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond koostöös Rõuge, Haanja ja Võru vallavalitsustega			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	

1.13. Pressiteadete esitamine (ka venekeelsete pressiteadete esitamine)	Kõik Eesti elanikud	Võrus toimuvad üritused ja sündmused kajastatakse regulaarselt meedias. Võru linnalehes edastatakse ka Haanja ja Rõuge üritusi ning suuremates päevalehtedes antakse välja artikleid Võru linna, Rõuge ja Haanja valdade turismi arendamise teemadel	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond koostöös Rõuge ja Haanja vallavalitsustega			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
1.14. Hooajalised kampaaniad koolilastele ja üliõpilastele	Suunatud kooliõpilastele nii Eestis kui ka Lätis (ka venekeelsed koolid)	Tutvustatakse Võru, Rõuge, Haanja turismipiirkonna hooajalisi võimalusi	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond koostöös Rõuge ja Haanja vallavalitsustega	20 000		20 000	Ühe kampaania korraldamise hind aastas
1.15. Tutvustavad kampaaniad reisikorraldajatele	Suunatud reisikorraldajatele nii Eestis kui ka Lätis	Toimuvad kas tutvustavad reise Võrus või tutvustav seminar väljaspool Võru linna	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond	20 000		20 000	Ühe kampaania korraldamise hind aastas
1.16. Auhinnaliste kampaaniate korraldamine	Kõik Eesti elanikud	Võru linn korraldab auhinnalisi kampaaniaid, mille eesmärgiks on tutvustada inimestele Võru piirkonda kui atraktiivset puhkepiirkonda	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
1.17. Turismimessidel osalemine	Reisikorraldajad ja turistid	Osaletakse sihtgrupi riikides toimuvatel turismimessidel, kus tutvustatakse Võru, Rõuge, Haanja piirkonda Eesti turismipiirkonna ühe	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond; Võru TIK	10 000		10 000	Maksumus ühe aasta kohta

		osana. Võru, Rõuge, Haanja turismi piirkonda tutvustatakse Võru maakonna või Lõuna-Eesti kontekstis							
1.18. Ajalehtedes reklaami esitlemine	Eesti suuremad maakonna- ja päevalehed	Võru piirkonda tutvustav reklaam avaldatakse ajalehtedes	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
1.19. Reisikorraldajatega koostöölepingu sõlmimine	Reisikorraldajad	Aastaks 2008 on kahe reisikorraldajaga sõlmitud koostööleping	2008	2011	Võru LV arendusosakond				Eesmärgiks on välja selgitada edasimüüjate plaanid ja soovitud
1.20. Koostöö EAS-ga	EAS	Koostöölepingu sõlmimine EAS-ga. Võru turismiinfokeskuse töötajatele täiendavate tööülesannete jagamine. Tegevuse teostamiseks on vajalik sõlmida EAS-ga koostööleping	2007	2007	Võru LV arendusosakond			Summa määratakse iga aasta koostöös EAS-ga	
1.21. Võrukeelsed trükised	Eesti siseturist	Osades Võru linna tutvustavates trükistes on osa infot antud edasi võru keeles	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	Hind sõltub trükiste arvust

1.22. Seminari võimaluste tutvustamine	Konverentside ettevõtted, suuremad ettevõtted, ministeeriumid	Seminaride pidamise võimaluste tutvustamine. Kandvateks asukohtadeks on Kultuurimaja Kannel ja hotellid	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond; Kultuurimaja Kannel; hotellid			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
1.23. Linnatuuri arendamine	Võru linna külastavad turistid	Moodustatakse ühtne süsteem Võru linna turismiobjektidest ja huvipakkuvatest vaatamisväärsustest ning tutvustatakse seda turistidele	2008	pidevalt	Võru LV arendusosakond			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
1.24. Madalhooaja ürituste/tegevuste leidmiseks korraldatav konkurss	Kõik Eesti elanikud	Võru linn kuulutab välja konkursi madalhooaegadel ürituste või huvitavate tegevuste leidmiseks	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond; Võru LV haridus- ja kultuuriosakond			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
1.25. Püsiv ruumisene infostend (i-märgiga), kus materjale jagatakse kampaaniate puhul	Sise- ja välisturistid; kohalikud elanikud	Võru linna avalikult kasutatavatesse kohtadesse (kohvikud, poed jne) lisatakse infotulbad, kus on püsiinformatsioon Võru, Rõuge ja Haanja ürituste kohta. Kampaaniate korral on tulba juurde lisatud ka infomaterjal	2008	pidevalt	Võru LV arendusosakond koostöös Rõuge ja Haanja vallavalitsustega			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
1.26. Puuteekraaniga internetikiosk Võrus, Rõuges ja Haanjas	Sise- ja välisturist	Turismiinfo on kättesaadav puuteekraaniga internetikioskites, mis Võrus paiknevad	2008	2009	Võru LV arendusosakond koostöös Rõuge ja Haanja vallavalitsustega	40 000	160 000	200 000	

		bussijaamas ja turismiinfokeskuses; Haanjas Suurel Munamäel ja Rõuges turismiinfopunktis							
1.27. Meened, meened müümiseks	Sise- ja välituristid	Meenete väljatootamine (nt tassid, kotid, muu käsitöö) ja müüdavate meenete väljatootamine (nt särgid, kruusid jms)	2008	pidevalt	Võru LV arendusosakond koostöös Rõuge ja Haanja vallavalitsustega			Isetasuv	
1.28. Suve- ja talvehooaja ühisüritus Rõuge, Haanja ja Võru valdadega	Sise- ja välituristi, kohalikud elanikud	Talve alguse ja suve alguse üritus. Üritused toimuvad vaheldumisi Võru linnas, Võru vallas, Rõuge vallas ja Haanja vallas	2006 Dets.	pidevalt	Võru LV arendusosakond koostöös Rõuge, Haanja ja Võru vallavalitsustega	30 000		30 000	Maksumus ühes aastas. Üritust on käsitlenud turunduskuluna, kuna üritus pole omaette atraktsioon
2. Investeeringud									
2.1. Tamula järve rannaala arendamine	Sise- ja välituristid, kohalikud elanikud	Tamula randa on rajatud valgustatud rannapromenaad; paigaldatud on uued väikeobjektid ning on loodud lastemänguväljak; ranna lähedusse on ehitatud tualett- ja dušširuumid ning rannavalvele ruumid	2008	2009	Võru LV ehitus- ja planeerimisosakond koostöös Võru LV arendusosakonnaga	2 000 000	8 000 000	10 000 000	2007. aastal esitatakse Sinilipu taotlus; 2008. aastal alustatakse ehitustöödega; 2009. aastal ehitustööd lõpetatakse ja heisatakse Sinilipp

2.2. Kubija järve puhkeala arendamine	Sise- ja välituristid, kohalikud elanikud	Kubija järve rannaala on laiendatud; paigaldatud on atraktsioonid, laudisteed ja kaasaegne tualett; kasutusele on võetud hüppetorn; rannaala on valgustatud	2007	2008	Võru LV ehitus- ja planeerimis-osakond koostöös Võru LV arendus-osakonnaga	2 235 000	4 590 000	6 825 000	Kaas-finantseering EAS 2 000 000 krooni, EV Kultuuri-ministeerium 2 000 000 krooni (Tervisespor dikeskuste programm); Võru vald 250 000 krooni; SA Eesti Terviserajad 340 000 krooni
2.3. Kubija puhke- ja rekreatsiooni-keskus	Sise- ja välituristid, kohalikud elanikud; harrastus-sportlased	Kubija puhke- ja rekreatsioonikeskus on välja arendatud kui aktiivne puhkepiirkond ning ühendatud Haanjaga Võru-Haanja sporditrassi abil.	2008	2010	Võru LV ehitus- ja planeerimis-osakond koostöös Võru LV arendus-osakonnaga				
2.4. Katariina kiriku restaureerimine	Kultuurihuvilised välituristid ja kirikus toimivate ürituste külastajad	Küttesüsteemi uuendamine; vihmaveesüsteemi väljavahetamine; fassaadi renoveerimine; torni kasutuselevõtt vaatetornina; kellamäng	2007	2009	Võru LV ehitus- ja planeerimis-osakond koostöös Võru LV arendus-osakonnaga	1 440 000	5 760 000	7 200 000	
2.5. Jekateriina kiriku restaureerimine	Kultuurihuvilised välituristid ja kirikus toimivate ürituste külastajad	Kiriku katus on osaliselt vahetatud ja parandatud; renoveeritud on kiriku fassaad; restaureeritud on kiriku aknad ja uksed; korrastatud on kirikut ümbritsev haljastus	2008	2009	Võru LV ehitus- ja planeerimis-osakond koostöös Võru LV arendus-osakonnaga	4 250 000	1 800 000	6 050 000	Kaas-finantseering EAS 1 000 000 krooni, Muinsus-kaitseamet 800 000 krooni (Pühakodade programm)

2.6. Katariina allée arendamine	Sise- ja välisturistid, kohalikud elanikud	Projekteerimine 2007. aastal. Katariina allée teekate on parandatud, haljastus ja väikevormid uuendatud; vesi, kanalisatsioon ümberehitatud; Allee äärde on rajatud haljastus	2008	2009	Võru LV ehitus- ja planeerimis-osakond koostöös Võru LV arendus-osakonnaga	4 000 000	16 000 000	20 000 000	Tööde mahust on välja arvatud vee- ja kanalisatsioonitrasside paigaldus
2.7. Seminari väljaku ümberehitamine	Sise- ja välisturistid, kohalikud elanikud	Ajalooline väljak on omandanud väljaku kuju; Seminari väljak on kujundatud linna keskväljakuks	2008	2009	Võru LV ehitus- ja planeerimis-osakond koostöös Võru LV arendus-osakonnaga	1 200 000	4 800 000	6 000 000	Ligikaudne arv antud Kesklinna pargi renoveerimistööde põhjal
2.8. Tamula järve, Võhandu kanali ja Antsla maantee vahelise ala arendamine puhkealaks	Sise- ja välisturistid, kohalikud elanikud, aktiivse puhkuse harrastajad	Tamula järve äärde on rajatud saartega tiik ning piirkond on kujundatud puhkealaks; projekti tulemusena on uuendatud Tamula ja Vagula järvede vaheline kanal, rajatud on parkla ning uuendatud juurdepääsuteed, piirkond on valgustatud ning haljastus uuendatud	2007	2010	Võru LV ehitus- ja planeerimis-osakond koostöös Võru LV arendus-osakonnaga	2 000 000	8 000 000	10 000 000	
2.9. Võru linna veekeskuse rajamine	Sise- ja välisturistid, kohalikud elanikud	Võru linna on rajatud kaasaegne veekeskus	2008	2009	Ettevõtjad			100 000 000	Erakapital
2.10. Võru linna multifunktsionaalse spordikompleksi arendamine sh messi-	Sise- ja välisturistid, kohalikud elanikud	Spordihalli juurde rajatakse täismõõtmega kergejõustiku- ja jalgpallistaadion	2007	2009	SA Võru Spordikeskus Võru LV	5 000 000	20 000 000	25 000 000	Rahastamine: Võru LV, EL Strukturi vahendid,

funktsioonide täitmiseks									Riigieelarve
2.11. Võru Kultuurimaja Kannel arendamine konverentsi-keskuseks, vastava tehnika soetamine	Sise- ja välituristid, kohalikud elanikud	Kultuurimajas Kannel on olemas kõik võimalused konverentside läbiviimiseks	2008	2009	Kultuurimaja Kannel Võru LV	600 000	2 400 000	3 000 000	
3. Koolitused ja uuringud									
3.1. Turismitrende ja suundumusi tutvustavad seminarid ettevõtjatele	Turismiettevõtjad	Korraldatud on üks seminari aastas. Turismiettevõtjad ja – asjalised on teadlikud turismitrendidest ning on motiveeritud Võru linna turismi arendamisest	2007	pidevalt	Võru LV koostöös naaberoma-valitsustega (Rõuge, Haanja) ja Võrumaa Arengu-agentuuriga, Võrumaa Turismiliiduga	60 000		60 000	Maksumus ühe aasta kohta
3.2. Turismistatistika kogumine	Võru linn ja turismiettevõtjad, turismiasjalised	Aastaringelt kogutakse põhjalikku infot Võru linna külastavate turistide kohta (ka väljaspool TIK-i). Andmeid kogutakse nii TIK-s, majutusasutustes, toitlustuskohtades kui ka vabaaja veetmise kohtades. Lisaks statistika kogumisele viiakse järjepidevalt läbi külastajate tagasiside- ja arvamusuuringuid.	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond, Võru TIK			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	

3.3. Regiooni-spetsiifilise turismitoodangu väljaõpe	Ettevõtjad, turismiasjalised	Koostöös Võrumaa Arenguagentuuriga koolitatakse ettevõtjaid turismiteenuste ja toodete pakkumisel	2007	pidevalt	Võru LV arendusosakond; Võru LV ettevõtluse ja linnavarade osakond; Võrumaa Arenguagentuur	50 000		50 000	Maksumus ühe aasta kohta
3.4. Võru linna ja turismi piirkonna giidide väljaõpe	Turismiettevõtjad, Võru LV, giidid	Välja on õpetatud giidid, kes omavad põhjalikke teadmisi Võru linna kui turismisihtkoha kohta. Võimalus pakkuda turistidele võrukeelse giidi teenuseid	2007	2008	Võru Linnavalitsus initsieerib maakonna vastavasisulisi projekte			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
4. Turismi toetavad üritused									
4.1. Võru linna ajalugu tutvustav näidend	Kohalikud elanikud ja Võru linna külastavad inimesed	Võru linna sünnipäevaks on ettevalmistatud linna ajalugu tutvustav näidend, mis hakkab toimuma igal aastal. Ettevalmistustööd toimuvad 2007. aasta esimeses pooles	2007 jaanuar	2007 august	Võru LV haridus- ja kultuuriosakond; Kultuurimaja Kannel	100 000		100 000	
4.2. Võru Folkloorifestival	Kultuurihuvilised inimesed Eestist ja välismaalt ning kohalikud elanikud	Võru linnas toimub igaaastase traditsioonina folkloorifestival, mis toob osalejaid ja pealtvaatajaid nii Eestist kui ka välismaalt	2007	pidevalt	Võru MV haridus- ja kultuuriosakond; Võru LV haridus- ja kultuuriosakond; Kultuurimaja Kannel; Võru vald Folkloorifestivali raames Teppo lõõtsadel võistumängimise	250 000 (Võru LV toetus)		1 575 000	Üritus toimub traditsiooniliselt juba 1995. aastast.

					toetaja ja korraldajana				
4.3. Võru kirikuplatsi käsitöölaad	Võru linna kohalikud elanikud ning naaberomavalitsuste elanikud	Taaselustatud traditsioon, kus Katariina kiriku esisel väljakul peetakse käsitöölaata	2007	pidevalt	Käsitööühistu ESI			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
4.4. Võru linna sünnipäevale pühendatud linnapäevad	Linna kohalikud elanikud, naaberomavalitsuste elanikud ning teised Võru linna külastavad inimesed	Võru linna sünnipäevale pühendatud üritus	2007	pidevalt	Võru LV haridus- ja kultuuriosakond; Kultuurimaja Kannel	150 000		150 000	
4.5. Tamula rannas toimuvad iga-aastased kontsert-üritused	Linna kohalikud elanikud, naaberomavalitsuste elanikud ning teised Võru linna külastavad inimesed	Tamula järve kaldal korraldatakse kontserte ja muusikaüritusi, näiteks Võru linna sünnipäeva raames Järvekontsert	2007	pidevalt	Võru LV haridus- ja kultuuriosakond; Kultuurimaja Kannel			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	Võru Linnavalitsus initsieerib uute ürituste korraldamist
4.6. Võru linna laululava rakendamise ürituste korraldamisel	Linna kohalikud elanikud, naaberomavalitsuste elanikud ning teised Võru linna külastavad inimesed	Võru Linnavalitsus toetab laululava tihedamat rakendamist vabaõhuürituste korraldamiseks	2007	pidevalt	Võru LV haridus- ja kultuuriosakond			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	Võru Linnavalitsus initsieerib uute ürituste korraldamist
4.7. Madalhooaegade sisutamine üritustega	Võru linna elanikud ja Võru linna külastavad inimesed	Motoürituste (nt Lõuna-Eesti ralli ja Öine mäkketõusu võistlus Võrumaal) ja spordiürituste arvu ja tuntuse suurendamine piirkonnas.	2007	pidevalt	Võru LV haridus- ja kultuuriosakond			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	Reklaam, toetus

		Lähipiirkonnas toimuvad üritused seotakse Võru linnaga. Üritustekalendris lisatakse juurde viited turismiteeninduskohtadele							
4.8. SummerFest	Noored inimesed Võru linnast ja väljaspoolt Võru linna	Noorte muusikafestival, mis toob piirkonda noori aega veetma ka väljast poolt Võru linna	2007	pidevalt	MTÜ Your Events; Võru LV			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
4.9. Lõuna-Eesti ralli	Motospordihuvilised inimesed nii Eestist kui ka välisriikidest	Rahvusvaheline autoralli võistlus, mis toimub traditsiooniliselt kaks korda aastas – suvel ja talvel	2007	pidevalt	Spordiklubi Sell, Andu Värton; Võru LV			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
4.10. WÕRO rOLLer	Spordihuvilised inimesed nii Eestist kui ka välisriikidest	Võrus toimuv rullsuusatamise võistlus	2007	pidevalt	Orienteerumisklubi Võru; Võru LV			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
4.11. J. Gutmani nimeline Võru Rahvusvaheline võrkpalliturniir	Spordihuvilised inimesed nii Eestist kui ka välisriikidest	Rahvusvaheline võrkpalliturniir, kus osalevad võistkonnad nii Eestist kui ka välisriikidest	2007	pidevalt	Võru Võrkpalliklubi; Võru LV			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
5. Näited täiendavatest väiksematest üritustest, mille tarbijad on seni olnud kohalikud elanikud ning mis toetavad Võru piirkonnas toimuvaid suuremaid üritusi									

5.1. Noorte lauljate ja uusloominguliste laulude konkurss Võruvisioon	Linnaelanikud, naaberomavalitsuste elanikud ning teised Võru linna külastavad inimesed	Noorte lauljate laulukonkurss	2007	pidevalt	Võru LV haridus- ja kultuuriosakond; Kultuurimaja Kannel			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
5.2. Perespordipäev Kubijal	Kohalikud elanikud, naaberomavalitsuste elanikud	Peredele suunatud spordipäev Kubijal	2007	pidevalt	Võrumaa Spordiliit; Võru LV			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
5.3. Ümber Tamula järve jooks	Tervisespordihuvilised inimesed	Tervisejooks ümber Tamula järve	2007	pidevalt	Spordiselts Võru Kalev; Orienteerumisklubi Võru			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
5.4. Munamäe-Võru maastikujoos	Tervisespordihuvilised inimesed	Sportlik üritus tervisespordist huvitatud inimestele	2007	pidevalt	Orienteerumisklubi Võru; Võru LV			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
5.5. Võru-Väimela maanteejooks	Tervisespordihuvilised inimesed	Sportlik üritus tervisespordist huvitatud inimestele	2007	pidevalt	Spordiklubi Altius; Võru LV; Võru vald			Maksumus täpsustatakse tegevuse ettevalmistuse käigus	
5.6. Haanja maraton	Tervisespordihuvilised	40/22 kilomeetri pikkune suusamaraton	2007	pidevalt	Haanja Suusaklubi;			Maksumus täpsusta-	

	inimesed				Võru LV			takse tegevuse ettevalmistuse käigus	
--	----------	--	--	--	---------	--	--	--------------------------------------	--

- Märkus: Tegevuskava tabelites esitatud tegevuste maksumused on indikatiivsed ning täpsustuvad linnaeelarve menetlemise ja tegevuste ettevalmistuse käigus

Tõnu Anton
Esimees